

2024-2026 MALİYYƏ SEKTORUNUN İNKİŞAF STRATEGİYASI

(əhatəli icmal)

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
MƏRKƏZİ BANKI

26 yanvar 2024

MÜNDƏRİCAT

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı
2024-2026-cı illərdə maliyyə sektorunun inkişaf Strategiyası

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının Strategiya Evi	3
Peşəkar inkişaf və maliyyə bilikləri təşəbbüsləri	5-7
Dayanıqlı maliyyə təşəbbüsləri	9-11
Rəqəmsal maliyyə təşəbbüsləri	13-18
Sığorta sektorunun inkişaf strategiyası	20-28
Kapital bazarlarının inkişaf strategiyası	30-39
Ödəniş sektorunun inkişaf strategiyası	41-46
Bank sektorunun inkişaf strategiyası	48-52

Dəyərlərimiz:
İnkişaf | Dürüstlük | Cavabdehlik

Sahələr	Cavabdehliyi təşviq etmək, dürüstlüyü qorumaq və inkişafı dəstəkləməklə maliyyə sabitliyini təmin etmək					Ehtimal olunan potensial
	Maliyyə inklüzivliyi 1	Əhatəlilik və şaxələndirmə 2	Səmərəlilik 3	Korporativ idarəetmə və şəffaflıq 4	Dayanıqlılıq 5	
Sığorta sektoru	Sığorta bazarında etimadın yüksəldilməsi	Sığorta təminatının əhatəsinin genişləndirilməsi	Vahid məlumat mənbələrinə çıxışın və rəqəmsallaşmanın dəstəklənməsi	Sığorta sektorunda müasir korporativ idarəetmə təcrübəsinin və rəqəbətliyin təşviqi	Risk əsaslı nəzarətin yaradılması və sığortaçıların dayanıqlılığının gücləndirilməsi	Hesablanmış sığorta haqqının adambaşına məbləğini minimum 195 AZN-ə çatdırmaq <i>Cari vəziyyət: 121 AZN</i>
Kapital bazarları	Fərdi investorların kapital bazarlarında iştirakının təşviq edilməsi	Real sektorun kapital bazarlarından maliyyələşməsinin təşviq edilməsi	Xidmətlərin keyfiyyəti, əlçatanlığı və effektivliyinin təmin edilməsi	Kapital bazarlarının effektiv və çevik infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi	Risk əsaslı nəzarətin və keyfiyyət amillərinin təmin edilmə mexanizmlərinin yaradılması	Fərdi investorların kapital bazarlarına investisiya məbləğini minimum 1 mlrd AZN-ə çatdırmaq <i>Cari vəziyyət: 150 mln AZN</i>
Ödəniş sektoru	Ödəniş xidmətlərinə əlçatanlığın və xidmətlərdən istifadənin artırılması	İnnovativ ödəniş xidmətlərinin genişləndirilməsi	Rəqəmsal ödəniş xidmətlərində səmərəliliyinin təmin edilməsi	Ödənişlərdə idarəetmə, şəffaflıq və rəqəbətliyin gücləndirilməsi	Ödənişlərin risk əsaslı nəzarətinin yaradılması və təhlükəsizliyinin təmin edilməsi	Nağdsız əməliyyatların adambaşına düşən illik sayını minimum 200-ə çatdırmaq <i>Cari vəziyyət: 93 əməliyyat</i>
Bank sektoru	Bank sektorunda dayanıqlı inkişafın dəstəklənməsi	Əlverişli və məsuliyyətli bank xidmətlərinin genişləndirilməsi	Bank sektorunda səmərəlilik təşəbbüslərinin təşviq edilməsi	Bank sektorunda korporativ idarəetmə, şəffaflıq və rəqəbətliyin gücləndirilməsi	Risk əsaslı proporsional tənzimləmə və nəzarətin gücləndirilməsi	Biznes kreditlərinin məbləğinin minimum 16.5 milyard AZN-ə çatdırmaq <i>Cari vəziyyət: 12.4 milyard AZN</i>
Rəqəmsal maliyyə	Rəqəmsal maliyyə xidmətlərinin təşviq edilməsi					Təhlükəsiz, əlçatan və rəqəmsal maliyyə xidmətləri
Dayanıqlı maliyyə	Dayanıqlı maliyyənin təmin edilməsi					Effektiv və dayanıqlı maliyyə xidmətləri
Təhsil və bilik	Maliyyə peşəkarlığı və biliklərinin artırılması					Peşəkar inkişaf və maliyyə bilikləri

MÜNDƏRİCAT

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı
2024-2026-cı illərdə maliyyə sektorunun inkişaf Strategiyası

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının Strategiya Evi	3
Peşəkar inkişaf və maliyyə bilikləri təşəbbüsləri	5-7
Dayanıqlı maliyyə təşəbbüsləri	9-11
Rəqəmsal maliyyə təşəbbüsləri	13-18
Sığorta sektorunun inkişaf strategiyası	20-28
Kapital bazarlarının inkişaf strategiyası	30-39
Ödəniş sektorunun inkişaf strategiyası	41-46
Bank sektorunun inkişaf strategiyası	48-52

Strategiyanın məqsədləri

	Strateji təşəbbüslər (A-D)			
	Təhsil və sertifikatlaşdırma tələblərinin müəyyənləşdirilməsi A	Peşəkar Sertifikatlaşdırma Çərçivəsinin hazırlanması B	Maliyyə məlumatlılığının artırılması C	Fiziki məhdudiyyəti olan şəxslər üçün maliyyə proqramlarının hazırlanması D
01 Yüksək riskli sahələrə xüsusi diqqət yetirməklə peşəkar mütəxəssislər üçün sertifikatlaşdırma sisteminin yaradılması və cəmiyyətdə maliyyə mədəniyyətinin təşviqi	✓	✓	✓	✓
02 Aparıcı xarici və yerli təhsil müəssisələri ilə əməkdaşlığın stimullaşdırılması, eləcə də peşəkarlar və ictimaiyyətlə kommunikasiya kanallarının şaxələndirilməsi	✓	✓	✓	✓
03 Peşəkar təcrübə və maliyyə məlumatlılığı səviyyəsinə xüsusi diqqət yetirməklə peşəkar inkişafın qiymətləndirilməsi üçün sistemin hazırlanması	✓	✓	✓	✓
04 Korporativ idarəetmə, şəffaflıq, qaydalara riayət edilməsi və etik davranışa uyğunluq üzrə məlumatlılığın təmin edilməsi	✓	✓	✓	✓
05 Dolğun peşəkar təcrübə və maliyyə məlumatlılığının inkişaf etdirilməsi vasitəsilə maliyyə sektorunun iqtisadi çağırışlara ümumi dayanıqlılığının təmin edilməsi	✓	✓	✓	✓

Peşəkar inkişaf

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. Təhsil və sertifikatlaşdırma tələblərinin müəyyənləşdirilməsi

- Bankçılıq, sığorta, kapital bazarları, ödəniş və digər sektorlarda mövcud olan yüksək riskli sahələrin öyrənilməsi, qiymətləndirilməsi və strukturlaşdırılması
- Yüksək riskli sahələrin ehtiyaclarını qarşılıyaq peşəkar ekspertizanın və müvafiq peşə mütəxəssislərinin müəyyən edilməsi
- Risklərin idarə edilməsi, kibertəhlükəsizlik və digər sahələrdə mütəxəssislərin ixtisaslaşmış peşəkar icmalarının təşviq edilməsi

B. Peşəkar Sertifikatlaşdırma Çərçivəsinin hazırlanması

- Peşəkar Sertifikatlaşdırma Çərçivəsinin (PSC) müəyyənləşdirilməsi və Peşə Mütəxəssisləri (PM) üçün təhsil, imtahan və sertifikatlaşdırma tələblərinin və müvafiq qiymətləndirmə alətlərinin hazırlanması
- Yüksək riskli sahələrə, məs., risklərin idarə edilməsi, aktiv/passivlərin idarə edilməsi, öz müştərini tanı (KYC) prosedurları, maliyyə hesabatlığı və s. sahələrə xüsusi diqqət yetirməklə PSC-yə uyğunluğun təmin edilməsi
- PSC-yə uyğun olaraq maliyyə sektorunda əlaqəli yerli qanunvericiliyi və ARMB-nin qaydalarını əhatə edən imtahan materiallarını hazırlamaq üçün müvafiq yerli təhsil müəssisələri və beynəlxalq maliyyə təşkilatları ilə əməkdaşlıq etmək
- Yerli universitetlərin təhsil proqramlarının hazırlanması üzrə xarici təhsil müəssisələri ilə tərəfdaşlığın stimullaşdırılması
- Bilik və təcrübə mübadiləsi məqsədilə xarici tənzimləyici orqanlarla əməkdaşlıq etmək

Ölçülə bilən göstəricilər:

- Maliyyə təşkilatlarının müvafiq bölmələrində yalnız sertifikatlaşdırılmış və ixtisaslaşmış PM-lərin olması
- Maliyyə sektorunun əksər peşəkarlarının kibertəhlükəsizlik üzrə təlimləndirilməsi
- PSC və ARMB-nin digər tənzimləyici tələblərinə tam uyğunluq.
- Komitələrin korporativ idarəetmə standartlarına müvafiq olaraq sertifikatlaşdırılmış üzvləri
- Maliyyə təşkilatlarında risklərin idarə edilməsi bölmələrinin yalnız ixtisaslaşmış risk menecerləri tərəfindən idarə olunması
- Mobil tətbiq və veb/internet əsaslı alətlərdən istifadə etməklə maliyyə məlumatlılığının artırılması

Potensial əsas risklər:

- Sertifikatlaşdırma tələblərinə uyğunsuzluq tətbiq edilən texniki təcrübənin keyfiyyətinin pisləşməsi ilə nəticələnə bilər.
- Sertifikatlaşdırma tələblərinə uyğunsuzluq PM-lərin sayının məhdudlaşması və onların cəlb edilməsi xərclərində əhəmiyyətli artımla nəticələnə bilər.

Maliyyə məlumatlılığı

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

C. Maliyyə məlumatlılığının artırılması

- Maliyyə xidmətləri sektorunun iştirakçıları ilə əməkdaşlıq şəraitində ictimaiyyət üçün məlumatlılıq proqramlarının hazırlanması
- Yaş, istifadə edilən məhsullar, riskə məruz qalma dərəcəsi, prioritetlər, istehlakçı davranışı, internet davranışı və s. kriteriyalara uyğun ayrı-ayrı hədəf qruplarının diaqnostikasının həyata keçirilməsi
- Məlumatlılığın artırılması məqsədilə uyğunlaşdırılmış təhsil proqramlarının hazırlanması və ictimaiyyət arasında yeni xidmətlərə tələbin stimullaşdırılması
- ARMB-nin mövcud veb/internet əsaslı rəqəmsal maliyyə məlumatlılığı alətlərinin gücləndirilməsi və müştəri qruplarının prioritetlərinə uyğunlaşdırılması
- Maliyyə məlumatlılığı təşəbbüsləri ilə bağlı bilik və təcrübə mübadiləsi vasitəsilə xarici tənzimləyici institutlar ilə əməkdaşlıq etmək

D. Fiziki məhdudiyyəti olan şəxslər üçün maliyyə proqramlarının hazırlanması

- Bazar iştirakçıları ilə əməkdaşlıq etmək və fiziki məhdudiyyəti olan vətəndaşlar üçün dizayn edilmiş müştəri xidməti proqramlarının hazırlanması
- Müvafiq tədris materiallarının, broşürlərin və internet səhifələrinin müvafiq tərzdə əlçatan olmasının təmin edilməsi
- Maliyyə təşkilatlarının fiziki məhdudiyyəti olan insanlar üçün istifadəsi rahat olan xüsusi həllərin və rəqəmsal alətlərin hazırlanması və fərdiləşdirmənin təşviq edilməsi
- Belə müştəri xidməti proqramlarının keyfiyyətini yoxlamaq məqsədilə müntəzəm sorğuların aparılması

Ölçülə bilən göstəricilər:

- Maliyyə sektorunun bütün müştəri qrupları üçün müsbət sorğu nəticələri
- Maliyyə məlumatlılığı ilə bağlı mobil tətbiq həlli və internet əsaslı alətlərin uğurlu tətbiqi

Potensial əsas risklər:

- Yaşlı əhali və müəyyən müştəri qrupları müxtəlif rəqəmsal alətləri texniki baxımdan mürəkkəb hesab edə bilərlər.

MÜNDƏRİCAT

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı
2024-2026-cı illərdə maliyyə sektorunun inkişaf Strategiyası

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının Strategiya Evi	3
Peşəkar inkişaf və maliyyə bilikləri təşəbbüsləri	5-7
Dayanıqlı maliyyə təşəbbüsləri	9-11
Rəqəmsal maliyyə təşəbbüsləri	13-18
Sığorta sektorunun inkişaf strategiyası	20-28
Kapital bazarlarının inkişaf strategiyası	30-39
Ödəniş sektorunun inkişaf strategiyası	41-46
Bank sektorunun inkişaf strategiyası	48-52

Strategiyanın məqsədləri

		Strateji təşəbbüslər (A-D)			
		Dayanıqlı maliyyə üzrə institusional potensialın artırılması A	Dayanıqlı maliyyə üzrə əlverişli mühitin formalaşdırılması B	İqlim və ESI ¹ amillərinin risklərin idarə edilməsi sistemində inteqrasiyası C	Maliyyə bazarlarında şəffaflıq və bazar intizamının təmin edilməsi D
01	İqtisadiyyatın sahələri üzrə dekarbonizasiyanın dəstəklənməsi		✓		✓
02	Maliyyə sisteminin iqlim və ətraf mühit dəyişikliklərindən qaynaqlanan risklərə davamlılığının təmin edilməsi	✓	✓	✓	✓
03	Maliyyə institutları tərəfindən iqlim dəyişikliyi və ESI amilləri üzrə müfəssəl məlumatların açıqlanmasının təmin edilməsi			✓	✓
04	Maliyyə sistemi üçün iqlim və ətraf mühit risklərinin azaldılması üzrə beynəlxalq əməkdaşlığın dəstəklənməsi	✓	✓	✓	✓

1. ESG (Environmental, social and governance) - Ekoloji, Sosial və İdarəetmə

SF: Dayanıqlı maliyyə üzrə təşəbbüslər 1/2

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. Dayanıqlı maliyyə üzrə institusional potensialın artırılması

- Strateji tədbirlərin icrası və effektiv koordinasiya məqsədilə aidiyyəti təşkilatların nümayəndələrinin təmsil olunduğu Ekspert qrupunun yaradılması
- Xarici mərkəzi banklar və maliyyə bazarlarına nəzarət orqanları ilə təcrübə mübadiləsinin aparılması və beynəlxalq əməkdaşlıq platformalarında aktiv iştirak edilməsi
- Potensialın artırılması məqsədilə təlim xarakterli tədbirlərin təşkil edilməsi

B. Dayanıqlı maliyyə üzrə əlverişli mühitin formalaşdırılması

- Dayanıqlı maliyyə üzrə taksonomiya və digər təlimatların hazırlanması
- Yaşıl və dayanıqlı maliyyə alətləri bazarının inkişafı üzrə əlverişli hüquqi və tənzimləyici mühitin formalaşdırılması
- ARMB-nin əməliyyatlarının "yaşıllaşdırılması"nın təşviq edilməsi və təsirlərinin qiymətləndirilməsi
- Hökumətin yaşıl suveren istiqraz buraxılışı təşəbbüslərinin dəstəklənməsi

Ölçülə bilən göstəricilər:

- Maliyyə institutlarının strategiya, korporativ idarəetmə və risklərin idarəedilməsi üzrə fəaliyyətlərə inteqrasiya edilməklə iqlim və ESI risklərinə dayanıqlılığını təmin edən çərçivənin mövcudluğu

Potensial əsas risklər:

- Maliyyə institutlarının iqlim və ESI riskləri haqqında dəqiq və etibarlı məlumatların əldə edilməsində çətinlikləri qeyri-dəqiq açıqlamalarla nəticələnmə bilər.
- Yeni açıqlama tədbirlərinin həyata keçirilməsi maliyyə institutlarına əlavə xərclərə başa gələ bilər.
- Bu sahənin meyarlar və əmsallar toplusunun layihələndirilməsi və həyata keçirilməsi maliyyə institutları üçün mürəkkəb hesab edilə bilər.

SF: Dayanıqlı maliyyə üzrə təşəbbüslər 2/2

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

C. İqlim və ESI amillərinin risklərin idarə edilməsi sistemində inteqrasiyası

- Maliyyə institutlarının iqlim və ESI (Ekoloji, Sosial və İdarəetmə) risklərinə həssaslığının qiymətləndirilməsi
- İqlim və ESI risklərinin maliyyə institutlarının tənzimləmə və nəzarəti çərçivəsinə daxil edilməsi
- İqlim və ESI risklərinin maliyyə institutlarının biznes strategiyası, korporativ idarəetmə və risklərin idarəedilməsi çərçivəsinə inteqrasiyası
- İqlim və ESI risklərinin reallaşması nəticəsində yarana biləcək sistem risklərinə qarşı makroprudensial alətlərin qiymətləndirilməsi

D. Maliyyə bazarlarında şəffaflıq və bazar intizamının təmin edilməsi

- İqlim və ESI riskləri üzrə məlumatların açıqlanmasına dair Mərkəzi Bankın gözləntilərinin müəyyən edilməsi və maliyyə institutlarına kommunikasiyası
- İqlim və ESI risklərinin açıqlanması üzrə əsas meyarların, habelə əmsalların müəyyənləşdirilməsi və tənzimləyici çərçivəyə inteqrasiya edilməsi
- Yol xəritəsinin icra statusu ilə bağlı dövrü hesabatların açıqlanması
- Maliyyə institutları tərəfindən iqlim və ESI riskləri üzrə məlumatların dövrü əsasda açıqlanması

Ölçülə bilən göstəricilər:

- Maliyyə institutlarının strategiya, korporativ idarəetmə və risklərin idarəedilməsi üzrə fəaliyyətlərə inteqrasiya edilməklə iqlim və ESI risklərinə dayanıqlığını təmin edən çərçivənin mövcudluğu

Potensial əsas risklər:

- Maliyyə institutlarının iqlim və ESI riskləri haqqında dəqiq və etibarlı məlumatların əldə edilməsində çətinlikləri qeyri-dəqiq açıqlamalarla nəticələnə bilər.
- Yeni açıqlama tədbirlərinin həyata keçirilməsi maliyyə institutlarına əlavə xərclərə başa gələ bilər
- Bu sahənin meyarlar və əmsallar toplusunun layihələndirilməsi və həyata keçirilməsi maliyyə institutları üçün mürəkkəb hesab edilə bilər

MÜNDƏRİCAT

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı
2024-2026-cı illərdə maliyyə sektorunun inkişaf Strategiyası

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının Strategiya Evi	3
Peşəkar inkişaf və maliyyə bilikləri təşəbbüsləri	5-7
Dayanıqlı maliyyə təşəbbüsləri	9-11
Rəqəmsal maliyyə təşəbbüsləri	13-18
Sığorta sektorunun inkişaf strategiyası	20-28
Kapital bazarlarının inkişaf strategiyası	30-39
Ödəniş sektorunun inkişaf strategiyası	41-46
Bank sektorunun inkişaf strategiyası	48-52

Strategiyanın məqsədləri

	Strateji təşəbbüslər (1-3)		
	Tənzimləmə mühitinin inkişafı	Data əsaslı SupTech ¹ / RegTech ²	Kibertəhlükəsizlik
	1	2	3
01 Rəqəmsal maliyyə həllərinin inkişafı və innovasiyaların təşviqi ilə maliyyə xidmətlərinə əlçatanlığın artırılması	✓	✓	✓
02 Rəqəmsal maliyyə kanallarının inkişafını və genişləndirilməsini təşviq edən tənzimləmə mühitinin yaradılması	✓		
03 Rəqəmsal və innovativ həllərin tətbiqi ilə maliyyə bazarlarının fəaliyyətinin effektivliyinin artırılması	✓	✓	✓
04 Rəqəmsal maliyyə xidmətləri vasitəsilə maliyyə bazarlarında şəffaflığın və sağlam rəqabətin təşviqi	✓	✓	✓
05 Rəqəmsal infrastrukturun təhlükəsizliyinin təmin olunması üçün kibertəhlükəsizliyin gücləndirilməsi ilə maliyyə bazarlarının fəaliyyətinin dayanıqlılığının artırılması	✓		✓

1. SubTech (Supervisory Technology) - Nəzarət texnologiyaları

2. RegTech (Regulatory Technology) - Rəqəmsal texnologiyalar

DF1: Tənzimləmə mühitinin inkişafı 1/2

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. Xüsusi tənzimləmə rejiminin yaradılması və təşviqi

- Xüsusi tənzimləmə rejiminin tətbiqi üzrə qaydaların hazırlanması və müraciətlərin göndərilməsi prosesinin sadələşdirilməsi üçün platformanın yaradılması
- Fintex təşkilatlarının xüsusi tənzimləmə rejiminə cəlb edilməsi üçün təşviqat və təbliğat proqramlarının təşkil edilməsi
- Xüsusi tənzimləmə rejiminin funksiyaları və qaydaları haqda məlumatlılığın artırılması məqsədilə interaktiv sessiyaların təşkil edilməsi
- Erkən inkişaf mərhələsində olan innovativ məhsullar üçün xüsusi tənzimləmə rejiminin ekspres modelinin tətbiq edilməsi

B. “Açıq bankçılıq” yanaşmasının tətbiqinin sürətləndirilməsi və “Açıq maliyyə” yanaşmasına keçidin təmin edilməsi

- “Açıq bankçılıq” üzrə hüquqi və texniki qaydaların hazırlanması
- “Açıq bankçılıq” xidmətlərindən maliyyə bazarlarında istifadə edilməsi üçün mərkəzləşdirilmiş texniki infrastrukturun yaradılaraq təqdim edilməsi
- “Açıq bankçılıq” prinsiplərinə əsaslanaraq “Açıq maliyyə” yanaşmasının tətbiqi üzrə çərçivənin hazırlanması
- “Açıq maliyyə” əsaslı tətbiq həllərinin müəyyən edilməsi və maliyyə bazarlarına təqdim edilməsi

C. Müştərilərin rəqəmsal kanallarla eyniləşdirilməsi prosesinin təkmilləşdirilməsi

- Müştərilərin rəqəmsal kanallarla eyniləşdirilməsi üzrə qaydaların nəzərdən keçirilməsi və yenilənməsi
- Maliyyə bazarları üçün “Paylanılmış Öz müştərinə tanı (KYC)” yanaşması üzrə normativ bazanın hazırlanması
- Müştərilərin qeydiyyat prosesinin sürətləndirilməsi üçün “Paylanılmış Öz müştərinə tanı (KYC)” yanaşmasının tətbiq edilməsi
- Maliyyə institutlarının rəqəmsal kanallar vasitəsilə dövlət və özəl məlumat mənbələrinə çıxışını asanlaşdırmaq üçün dövlət qurumları ilə əməkdaşlığın gücləndirilməsi

Ölçülə bilən göstəricilər:

- Xüsusi tənzimləmə rejimində sınağı uğurla başa çatdırmış iştirakçıların sayı
- Açıq bankçılığa inteqrasiya edilmiş qeyri-bank ödəniş xidməti təchizatçılarının maliyyə institutları arasında payı
- Müştərilərin məsafədən sadələşdirilmiş eyniləşdirmə prosesi

Potensial əsas risklər:

- Maliyyə bazarlarında innovasiyaların tətbiqi zamanı maraqlı tərəflərin dəstəyinin yetərli səviyyədə olmaması
- Maliyyə institutlarının tənzimləyici platformalara inteqrasiyaları zamanı hazırlıq səviyyəsinin aşağı olması
- Startap ekosisteminin erkən inkişaf mərhələsində olması və maliyyə sektorunda innovasiyaların tətbiqi üçün maraqlı olmaması

DF1: Tənzimləmə mühitinin inkişafı 2/2

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

D. Virtual aktivlər və onların təminatçılarının fəaliyyətinə dair normativ-hüquqi bazanın hazırlanması

- Yerli təcrübə və qlobal bençmarkların təhlili, habelə risk iştahasına əsaslanaraq virtual aktivlər və onların təminatçıları üzrə tənzimləmə və nəzarət mexanizminin yaradılması və müvafiq fəaliyyətin həyata keçirilməsi

E. Fintex ekosisteminin inkişafına yönəldilmiş təşviqat və təbliğat xarakterli təşəbbüslərin həyata keçirilməsi

- ARMB-nin fintex ekosistemi üçün vahid tənzimləyici və məlumatlandırma mənbəyi kimi tanıtılması
- Ölkənin fintex ekosisteminin beynəlxalq miqyasda tanıtılması üçün yerli tərəfdaşlar və beynəlxalq təşkilatlarla strateji əməkdaşlığın formalaşdırılması
- Azərbaycanın fintex ekosisteminin qlobal mövqeyini gücləndirmək üçün sosial media və marketing kampaniyalarının keçirilməsi

Ölçülə bilən göstəricilər:

- Müvafiq sahələrdə fintex tənzimləməsinin qəbul edilməsi
- Fintexlərin sayı

Potensial əsas risklər:

- Maliyyə bazarlarında rəqəmsal maliyyə həllərinin tətbiqi zamanı maraqlı tərəflərin dəstəyinin yetərli səviyyədə olmaması
- Qlobal səviyyədə tənzimləyici yanaşma və ölkələrarası qanunvericilikdə olan fərqlənmə nəticəsində hüquqi tənzimləmə prosesində harmonizasiyanın və koordinasiyanın az olması

DF2: Data əsaslı “SupTech” / “RegTech” 1/2

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. Data əsaslı “SupTech” həllərin tətbiqi ilə nəzarət proseslərinin təkmilləşdirilməsi

- Risk əsaslı nəzarət çərçivəsində maliyyə bazarları üzrə həyata keçirilən nəzarət proseslərinin rəqəmsallaşdırılması məqsədilə “SupTech” üzrə yol xəritəsinin hazırlanması
- Maliyyə institutlarından datanın toplanılması prosesinin sadələşdirilməsi məqsədilə avtomatlaşdırılmış platformaların təkmilləşdirilməsi
- Rəqəmsal platformalardan istifadə etməklə nəzarət sahəsində qərar qəbul etmə proseslərinin təkmilləşdirilməsi
- Bacarıqların artırılması, o cümlədən “SupTech” üzrə birgə təşəbbüslərin inkişaf etdirilməsi məqsədilə dövlət və özəl qurumlarla əməkdaşlığın gücləndirilməsi

B. Maliyyə institutları tərəfindən requlyativ tələblərə riayət olunması üzrə həyata keçirilən proseslərin effektivliyinin artırılması

- Requlyativ tələblərə riayət olunması prosesinin asanlaşdırılması məqsədilə potensial “RegTech” həllərinin və tətbiqi istiqamətlərinin müəyyən edilməsi
- Maliyyə institutlarının “RegTech” həllərin tətbiqi üçün həvəsləndirilməsi və requlyativ tələblərə uyğunsuzluq risklərinin minimallaşdırılması istiqamətində dəstəyin göstərilməsi
- “RegTech” həllərin tətbiqi məqsədilə maliyyə bazarlarında fəaliyyət göstərən assosiasiyalar və digər maraqlı tərəflərlə əməkdaşlığın gücləndirilməsi

C. ARMB-nin rəqəmsal xidmətlərinin təkmilləşdirilməsi

- “SupTech” və “RegTech” həllərinə keçidinin asanlaşdırılması, eyni zamanda requlyativ proseslərdə effektivliyin artırılmasını və məlumat analitikasının istifadəsinin genişləndirilməsini təşviq edən rəqəmsal ARMB konsepsiyasının hazırlanması və tətbiqi

Ölçülə bilən göstəricilər:

- Effektivliyi yüksəldilmiş requlyativ tələblərə riayət olunma prosesi
- Ödəniş xidməti təchizatçısı olmayan fintexlərin payı

Potensial əsas risklər:

- “SupTech¹”/“RegTech²” həllərinin tətbiqi sahəsində maliyyə institutlarının texnoloji yetkinlik səviyyəsinin qənaətbəxş olmaması
- “SupTech”/“RegTech” tətbiqi sahəsində təcrübənin və bacarıqların olmaması

1. SubTech (Supervisory Technology) - Nəzarət texnologiyaları
2. RegTech (Regulatory Technology) - Requlyativ texnologiyalar

DF2: Data əsaslı “SupTech” / “RegTech” 2/2

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

D. Datanın idarə edilməsi çərçivəsinin hazırlanması

- Datanın idarə edilməsi sahəsində təşkilatların (ARMB və maliyyə institutları) hazırlıq səviyyəsinin ölçülməsi
- Datanın təsnifləşdirilməsi və istifadə ssenarilərinin müəyyən edilməsi
- Data sahiblərinin, təhlükəsizlik tələblərinin və datanın əlçatanlığı mexanizmlərinin müəyyən edilməsi
- ARMB-də datanın idarə edilməsi üzrə qaydalar və prosedurların hazırlanması
- Data əsaslı yanaşmanın tətbiq edilməsi məqsədilə mövcud normativ bazada dəyişikliklərin həyata keçirilməsi

E. Datanın idarə edilməsi üzrə müvafiq təcrübə və ekspertizaya malik idarəetmə strukturunun yaradılması

- Datanın idarə edilməsi üzrə institusional strukturun formalaşdırılması
- Datanın idarə edilməsi proseslərində rolların və öhdəliklərin müəyyən edilməsi
- ARMB-də datanın idarə edilməsi ilə bağlı bacarıq və kompetensiyaların qiymətləndirilməsi
- Datanın idarə olunması ilə bağlı təlim proqramlarının həyata keçirilməsi

F. Datanın idarə edilməsi üzrə infrastrukturun yaradılması və istismara verilməsi

- Maliyyə institutlarından datanın toplanılması üzrə texniki tələblərin müəyyən edilməsi
- Texniki tələblərə uyğun olaraq maliyyə institutlarının rəqəmsal kanallarının təkmilləşdirilməsi
- ARMB-də məlumatların idarə edilməsi sahəsində istifadə olunan alətlərin və mərkəzləşdirilmiş infrastrukturun təkmilləşdirilməsi

G. Bazar iştirakçıları üçün data əsaslı əlavə dəyər xidmətlərinin qiymətləndirilməsi və müəyyən edilməsi

- Maliyyə institutlarının ehtiyaclarının və gözləntilərinin təhlil edilməsi
- Data əsaslı potensial əlavə dəyər xidmətlərinin müəyyən edilməsi, pilot proqramlar vasitəsilə yoxlanılması və istifadəyə verilməsi

Ölçülə bilən göstəricilər:

- Effektivliyi yüksəldilmiş requlyativ tələblərə riayət olunma prosesi

Potensial əsas risklər:

- Maliyyə institutlarında datanın keyfiyyətinin aşağı olması səbəbindən qeyri-dəqiq maliyyə hesabatlarının təqdim olunması
- ARMB-nin müvafiq infrastrukturuna inteqrasiya zamanı maliyyə institutlarının hazırlıq səviyyəsinin qənaətbəxş olmaması
- Datanın idarə edilməsi sahəsində təcrübəli və peşəkar insan resurslarının olmaması
- Maliyyə institutlarının texnoloji yetkinlik səviyyəsinin aşağı olması və məlumatların strukturlaşdırılmış formatda saxlanılmaması

DF3: Kibertəhlükəsizlik

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. Maliyyə bazarlarında kiber dayanıqlılığın gücləndirilməsi

- Maliyyə institutları üzrə tənzimləmə və nəzarət çərçivəsinin gücləndirilməsi
- Maliyyə institutları üzrə IT idarəetmə çərçivəsinin formalaşdırılması
- Maliyyə institutları üçün adekvat nəzarət proseslərinin həyata keçirilməsi

B. Kiber risklərin idarə edilməsi mədəniyyətinin gücləndirilməsi

- Maliyyə institutlarında kiber risklər və risk əsaslı nəzarət proseslərini əhatə edən risklərin idarə edilməsi çərçivəsinin formalaşdırılması
- Maliyyə institutlarında bilik və bacarıqların artırılması məqsədilə mütəmadi olaraq kiber risklərin idarə edilməsi üzrə təlim və seminarların keçirilməsi
- İnformasiya təhlükəsizliyi və kibertəhlükəsizlik mədəniyyətinin inkişaf etdirilməsi

C. FinCERT¹-in yaradılması

- Maliyyə institutları tərəfindən müvafiq insidentlərin təqdim edilməsi üçün normativ bazanın formalaşdırılması
- Kibertəhlükəsizlik təhdidlərinin qarşısını almaq, eyni zamanda bu sahədə maliyyə institutları və digər dövlət qurumları arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi məqsədilə maliyyə bazarları üçün sahəvi CERT-in yaradılması
- İnformasiya təhlükəsizliyi və kibertəhlükəsizlik sahəsində yerli və beynəlxalq CERT-lərlə əməkdaşlıq münasibətlərinin yaradılması

Ölçülə bilən göstəricilər:

- İnformasiya təhlükəsizliyi və kibertəhlükəsizlik üzrə yetkinlik səviyyəsi

Potensial əsas risklər:

- ARMB tərəfindən müəyyən edilmiş informasiya və kiber təhlükəsizlik tələblərinə cavab verən təcrübəli və peşəkar insan resurslarının olmaması
- Maliyyə institutlarının informasiya və kiber təhlükəsizlik üzrə yetkinlik səviyyəsinin qənaətbəxş olmaması
- Maliyyə institutlarında informasiya təhlükəsizliyinin idarə edilməsi sisteminin mövcud olmaması
- ARMB-nin kibertəhlükəsizlik tələblərinə riayət olunmaması səbəbindən maliyyə institutları tərəfindən düzgün müdafiə strategiyasının müəyyən olunmaması və bununla da potensial kiberhücumlara məruz qalmaları

1. FinCERT (Financial computer emergency response team) - Maliyyə sektorunda sahəvi Kompüter İnsidentlərinə Qarşı Mübarizə Mərkəzi

MÜNDƏRİCAT

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı
2024-2026-cı illərdə maliyyə sektorunun inkişaf Strategiyası

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının Strategiya Evi	3
Peşəkar inkişaf və maliyyə bilikləri təşəbbüsləri	5-7
Dayanıqlı maliyyə təşəbbüsləri	9-11
Rəqəmsal maliyyə təşəbbüsləri	13-18
Sığorta sektorunun inkişaf strategiyası	20-28
Kapital bazarlarının inkişaf strategiyası	30-39
Ödəniş sektorunun inkişaf strategiyası	41-46
Bank sektorunun inkişaf strategiyası	48-52

Strategiyanın məqsədləri

	Strateji təşəbbüslər (1-7)						
	Satış kanalları	Könüllü sığorta	İcbari sığorta	Sığorta məlumat və monitoring mərkəzi	İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi	Korporativ idarəetmə	Risk-əsaslı prudensial tənzimləmə və nəzarət
	1	2	3	4	5	6	7
01 Sığorta bazarında etimadın yüksəldilməsi	✓	✓	✓		✓	✓	
02 Sığorta təminatının əhatəsinin genişləndirilməsi	✓	✓	✓		✓		
03 Vahid məlumat mənbələrinə çıxışın və rəqəmsallaşmanın dəstəklənməsi				✓	✓	✓	✓
04 Sığorta sektorunda müasir korporativ idarəetmə təcrübəsinin və rəqabətliyin təşviqi	✓			✓		✓	✓
05 Risk əsaslı nəzarətin yaradılması və sığortaçıların maliyyə dayanıqlılığının gücləndirilməsi				✓			✓

INS1: Satış kanalları

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. Sığorta agentliyi institutunun inkişaf etdirilməsi

- Peşəkarlığın yüksəldilməsini və ixtisaslaşmanı təşviq edən diferensial lisenziyalaşdırma tələblərinin yaradılması
- ASA¹ ilə birlikdə vasitəçilərin inkişaf proqramlarının həyata keçirilməsi və sığorta agentliyi peşəsinin təşviqi

B. Bank-sığorta tərəfdaşlığı modelinin formalaşdırılması

- Banklarla sığorta şirkətləri arasında səmərəli əməkdaşlıq platformasının yaradılması
- Bank və sığorta şirkətlərinin yeni sığorta məhsulları və satış metodlarını inkişaf etdirmək məqsədilə məlumatlar bazalarını bölüşməyə təşviq edilməsi

C. Rəqəmsallaşdırmanın dəstəklənməsi

- Texnologiyanın inkişaf etdirilməsi məqsədilə tənzimləyici çərçivənin tətbiqi (məs., eKYC, e-imza və s.)
- Sığortaçılarla qarşılıqlı əlaqələrin inkişaf etdirilməsi və rəqəmsallaşma üzrə maneələrin aradan qaldırılması üçün aktiv əməkdaşlıq
- Xüsusi tənzimləmə rejimi vasitəsilə "InsurTech"lərin təşviqi
- "Açıq sığortaçılıq" və "sığorta xidmət kimi" modelləri üçün hüquqi bazanın yaradılması

Ölçülə bilən göstəricilər:

- Bank-sığorta tərəfdaşlığı vasitəsilə sığorta yığımlarının məbləği və payı
- Birbaşa rəqəmsal kanallar vasitəsilə sığorta yığımlarının məbləği və payı
- "InsurTech"lərin bazarda sayı

Potensial əsas risklər:

- Yeni lisenziyalaşdırma tələbləri qısa müddətli dövrdə agentlərin sayının müvəqqəti azalması ilə nəticələnmə bilər.
- Bazar iştirakçılarının rəqəmsal texnologiyaya adaptasiyası gözləniləndən daha çox vaxt apara bilər.

1. Azərbaycan Sığortaçıları Assosiasiyası

INS2: Könüllü sığorta

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. Sığorta sinifləri üçün icazələrin alınması prosesinin dəyişdirilməsi

- Sığorta sinifləri üzrə ümumi şərtlərin (qaydaların) müəyyən edilməsi
- Sığorta hadisələri, istisnalar və sığorta şəhadətnaməsi sahiblərinin hüquq və vəzifələrini təsbit etmək üçün sığorta sinifləri üzrə xüsusi şərtlərin müəyyən edilməsi
- Sığorta sinifləri üçün icazələrin alınması prosesinin sığortaçıların biznesin planlaşdırılması prosesinə uyğunlaşdırılmasının təmin edilməsi
- Yeni yanaşmanın uyğunluğunun monitorinqi üçün müvafiq nəzarət prosesinin müəyyən edilməsi

B. Könüllü sığortalar üçün icbari sığorta məhsullarının tamamlayıcı təminat olaraq təşviqi

- Tamamlayıcı könüllü sığorta məhsullarını (məsələn, əmlak, avtomobil, tibbi, aqrar) asanlaşdırmaq üçün bütün müvafiq təşviq mexanizmlərinin nəzərdən keçirilməsi
- "Cup and cap" modellərinin tətbiqinin araşdırılması

C. Həyatın Yaşam Sığortası məhsulunun yenidən dizayn edilməsi

- İnkuzivliyin artırılması üçün məhsulun əldə olunma prosesinin dəyişdirilməsi
- Uzun müddətli yığıcı təşviq edən şərtlərin gücləndirilməsi
- Sığorta müqaviləsi üzrə yığımlardan maliyyə bazarında girov kimi istifadə imkanının yaradılması

D. Aqrar sığorta sisteminin yenidən dizayn edilməsi

- Aqrar sığortanın davamlı inkişafını təmin edən effektiv alternativ əməliyyat modellərinin təklif edilməsi
- Aqrar sığorta məhsullarını digər aqrar maliyyə alətləri ilə effektiv sinxronlaşdırma biləcək stimulların yaradılması

E. Mikrosığorta bazarının yaradılması və inkişaf etdirilməsi

- Mikrosığortanı təşviq edən tənzimləyici çərçivə və lisenziyalaşdırmanın müəyyən edilməsi

Ölçülə bilən göstəricilər:

- Ümumi bazarda könüllü sığorta haqlarının payı
- Pərakəndə könüllü tibbi sığorta müştərilərinin sayı
- Aqrar sığorta sistemi ilə əhatə olunan fermerlərin sayı
- Mikrosığorta sistemləri ilə əhatə olunan insanların sayı

Potensial əsas risklər:

- Maraqlı tərəflər ARMB tərəfindən irəli sürülən islahatları dəstəkləməyə bilər.
- Qanunvericiliyə dəyişikliklərin edilməsinə gözləniləndən daha çox vaxt sərf oluna bilər.

INS3: İcbari sığorta

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. AVSMMİS¹-ə inamın artırılması və bazarın inkişafı üçün hərəkətverici qüvvəyə çevrilməsi

- Zərərlərin effektiv tənzimlənməsi üçün rəqəmsallaşmanın tətbiqi
- AVSMMİS üçün tam funksional risk əsaslı qaydaların tətbiqi

B. Əmlak sığortası məhsulunun yenidən dizayn edilməsi

- Əsas amillər əsasında (məs., ölçü, ərazi) risk əsaslı anderraytinqin tətbiqi
- Katastrofik risklərin idarə edilməsi üçün mexanizmlərin yaradılmasının nəzərdən keçirilməsi
- İcbari əmlak sığortasının əldə edilməsi üzrə effektiv nəzarət mexanizmlərinin yaradılması

C. Sərnişinlərin fərdi qəza sığortası (SFQS) məhsulunun yenidən dizaynı

- Bütün sərnişinlərin (o cümlədən şəhərdaxili sərnişinlərin) müdafiəsi məqsədilə sığortanın əhatə dairəsinin genişləndirilməsi
- SFQS üçün risk əsaslı anderraytinq qaydalarının təqdim edilməsi
- SFQS mexanizminin əldə edilməsi üçün effektiv nəzarət mexanizmlərinin təqdim edilməsi

D. İcbari sığorta növləri üzrə yeni icazə mexanizminin tətbiq edilməsi

- İcbari sığorta növünün könüllü ləğvi zamanı bütün icbari sığorta məhsulları bazarından müddətli çıxışın hüquqi bazasının yaradılması

Ölçülə bilən göstəricilər:

- Sığorta müdafiəsi olan yaşayış/qeyri-yaşayış daşınmaz əmlak və sərnişinlərin çəkisi
- Sığorta etimadı indeksi
- Çarpaz/əlavə satış kanalları vasitəsilə satılmış könüllü sığorta müqavilələrinin çəkisi

Potensial əsas risklər:

- Qanunvericiliyə dəyişikliklər edilməsinə gözləniləndən daha çox vaxt sərf oluna bilər.

1. Avtonəqliyyat vasitələri sahiblərinin mülki məsuliyyətinin icbari sığortası

INS4: Sığorta məlumat və monitoring mərkəzi (SMMM)

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. Qanunverici və tənzimləyici çərçivənin araşdırılması

- SMMM-in qurulması üçün ən azı 8 sığorta sinfi üzrə cari vəziyyətin analizi

B. Aktiv data və proqram təminatı arxitekturası

- Gücləndirilmiş istifadəçi paneli və veb xidmətlər üçün arxitekturanın yaradılması

C. Mövcud məlumatların vahid mərkəzə miqrasiyası

- Müvafiq orqanlarda saxlanılan sığorta məlumatlarının yeni məlumat modelinə uyğun miqrasiyasının həyata keçirilməsi

D. Fırıldaqçılığa qarşı mübarizə və risk modellərinin qurulması

- Data əsaslı qiymətqoyma, fırldaqçılığın qarşısının alınması, dataların analitikası, gücləndirilmiş monitoring üçün əlavə dəyər yaradan xidmətlərin formalaşdırılması və sığorta müqaviləsi sahiblərinin e-Hökumətə çıxışının asanlaşdırılması

E. İnformativ-analitik hesabatlılıq və nəzarət funksiyasının yaradılması

- E-lisənziya və girov kimi biznes informativ-analitik hesabatlar və nəzarət tətbiqlərinin yaradılması

F. Bütün digər sahələr üçün əlavə dəyər gətirən xidmətlərin yaradılması

- Müvafiq səlahiyyətli orqanlarda saxlanılan bütün digər sığorta siniflərinə aid dataların miqrasiyasının həyata keçirilməsi və fırldaqçılıq əleyhinə, risk analitikası, hesabatlılıq və s. sistemlərin yaradılması

Ölçülə bilən göstəricilər:

- SMMM ilə əhatə olunan sığorta siniflərinin sayı
- Sığorta etimadı indeksi

Potensial əsas risklər:

- Sığortaçıların müvafiq texnoloji imkanlarının SMMM-ə adaptasiyasına gözləniləndən daha çox vaxt sərf oluna bilər.
- Potensial olaraq aşağı keyfiyyətli datalar səbəbindən əlavə dəyər gətirən xidmətlərin yaradılmasına gözləniləndən daha çox vaxt sərf oluna bilər.

INS5: İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. Müstəqil ekspert institutunun təsis edilməsi

- Müstəqil ekspertlərlə bağlı peşəkar tələbləri müəyyən etmək üçün qaydalar layihəsinin hazırlanması
- Müstəqil ekspertlər üçün skoring sisteminin təqdim edilməsi

B. Mübahisələrin həlli mühitinin təkmilləşdirilməsi

- ARMB və digər müvafiq səlahiyyətli orqanların mandatlarının müəyyən edilməsi
- Alternativ kənar mübahisələrin həlli çərçivəsinin yaradılması

C. Bazar davranışının tənzimlənməsi və nəzarəti

- İstehlakçıların hüquqlarının qorunmasını təmin etmək məqsədilə bazar davranışının tənzimlənmə və nəzarət proseslərinin təkmilləşdirilməsi
- Sığorta məhsullarına fiziki məhdudiyyətli şəxslərin əlçatanlığının təmin edilməsi
- Vahid elektron şikayətlərə baxılma sisteminin müəyyən edilməsi

D. Sığorta müştərilərinin hüquqlarının müdafiəsi sxeminin yaradılmasının mümkünlüyünün araşdırılması

- Könüllü sahələri əhatə etmək üçün genişləndirilmiş zəmanət sxeminin nəzərdən keçirilməsi

Ölçülə bilən göstəricilər:

- Müştəri NPS¹
- Şikayət etmiş sığorta olunanların müqavilələrinin çəkisi
- Sığorta etimadı indeksi

Potensial əsas risklər:

- Qanunvericiliyə dəyişikliklərin edilməsinə gözləniləndən daha çox vaxt sərf oluna bilər.

1. NPS (Net Promoter Score) - Müştəri loyallığının ölçülmə əmsali

INS6: Korporativ idarəetmə

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. Direktorlar Şurasının məsuliyyət və tərkibinə dair vahid yanaşmanın təmin edilməsi

- Sığortaçıların rəhbər şəxslərinin məqbul və lazımi keyfiyyətə malik olması ilə bağlı tələblərə cavab vermələrinin təmin edilməsi (yüksək və aşağı risk profilli sığortaçılar nəzərə alınmaqla)
- Müstəqil risklərin idarə edilməsi, komplayens və daxili audit funksiyalarının formalaşdırılması
- Direktorlar Şurasından ən azı üç üzvdən ibarət effektiv komitələrin yaradılmasının tələb edilməsi

B. Sığortaçılarda üçlü müdafiə xəttinin gücləndirilməsi

- Biznes proseslərin idarə olunmasında risklərin idarə olunması mədəniyyətinin gücləndirilməsi
- Risk idarəetməsi üzrə mərkəzləşmiş strukturların və proseslərin yaradılması
- Daxili audit və komplayens funksiyalarının gücləndirilməsi

C. Müvafiq açıqlama tələblərini müəyyən etməklə şəffaflığın təşviq edilməsi

- Korporativ idarəetmə hesabatlılığının ictimaiyyətə açıqlanmasının təmin edilməsi

Ölçülə bilən göstəricilər:

- "Solvency II" standartının 2-ci mərhələsi ilə uyğunluq

Potensial əsas risklər:

- Müasir korporativ idarəetmə təcrübələri üzrə adekvat təcrübə və biliklərin azlığı səbəbindən sığortaçılar tərəfindən yeni tənzimləyici standartların adaptasiyasına planlaşdırılardan daha çox vaxt sərf oluna bilər.

INS7: Risk-əsaslı prudensial tənzimləmə və nəzarət

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. Tənzimləyici siyasətlər

- Yeni risk-əsaslı tənzimləyici çərçivənin dizayn edilməsi
- ÖQTS¹ əsasında icra planının (konsultasiya, resurslar və mürəkkəbliyə nəzərə alınmaqla) hazırlanması
- Yeni risk əsaslı nəzarət mexanizminin qurulması və tətbiqi prosesinin hazırlanması
- Daxili və xarici nəzarət mexanizmlərinin qurulması

B. Yeni standartın kəmiyyət qiymətləndirilməsi və kommunikasiyası

- Kəmiyyət təsiri analizinin aparılması
- Təlim-təhsil proqramları vasitəsilə sığorta sektorundan olan risk mütəxəssislərinin və aktuarilərin zəruri bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi

C. Məlumatların açıqlanması və şəffaflıq tələbləri

- Ödəmə qabiliyyəti və şərtlərlə bağlı hesabatlar və dövrü nəzarət hesabatları ilə bağlı təlimatların hazırlanması

Ölçülə bilən göstəricilər:

- Ödəmə qabiliyyətinin kapital əmsalı
- "Solvency II" standartının 1-ci mərhələsi ilə uyğunluq

Potensial əsas risklər:

- Risk mütəxəssislərinin məhdud sayda olması səbəbindən sığortaçıların yeni tənzimləyici çərçivəyə adaptasiyasına ilkin olaraq planlaşdırıldığından daha çox zaman tələb oluna bilər.
- Məlumatların və dataların keyfiyyətinin aşağı olması yeni tənzimləyici rejimin implementasiyasının uğurlu olmasına təsir göstərə bilər.

1. Ödəmə qabiliyyətinin tələb olunan səviyyəsi

Sığorta sektorunun inkişaf strategiyası 2024-2026

Nəyə nail olunacaq:

Ehtimal olunan potensial:

Maliyyə inklüzivliyi	Əhatəlilik və şəxələndirmə	Səmərəlilik
I. Sığorta bazarında etimadın yüksəldilməsi	II. Sığorta təminatının əhatəsinin genişləndirilməsi	III. Vahid məlumat mənbələrinə çıxışın və rəqəmsallaşmanın dəstəklənməsi
>80% Sığorta etimadı indeksi, <i>Cari vəziyyət 66%</i>	>280 mln AZN Həyat sığortası üzrə (yığım sığortası istisna olmaqla) HSH ¹ , <i>Cari vəziyyət 124 mln AZN</i> ²	✓ Minimum 5 sığorta növündən ibarət SMMM
>2.15% HSH/ qeyri-neft ÜDM, <i>Cari vəziyyət 1.85%</i>	>630 mln AZN Könüllü sığorta üzrə (həyat sığortası istisna olmaqla) HSH, <i>Cari vəziyyət 350 mln AZN</i> ²	✓ Risklərin funksional idarə edilməsi və fırılacaqçılıq hallarına qarşı analitik xidmətlər
	>3700 mln AZN Cəmi sığorta aktivləri, <i>Cari vəziyyət 1912 mln AZN</i> ³	

Hesablanmış sığorta haqqının adambaşına minimum məbləğini 195 AZN-ə çatdırmaq,
cari vəziyyət 121 AZN

ARMB-nin keyfiyyət tələbləri:

Korporativ idarəetmə və şəffaflıq	Dayanıqlılıq
IV. Sığorta sektorunda müasir korporativ idarəetmə təcrübəsinin və rəqabətliyin təşviqi	V. Risk əsaslı nəzarətin yaradılması və sığortaçıların maliyyə dayanıqlılığının gücləndirilməsi
✓ Yeni korporativ idarəetmə qaydalarına uyğunluq	✓ Yeni kapital tələbləri və Solvency II ilə uyğunluq
Korporativ idarəetmə və məlumatların açıqlanmasının standartlara uyğunluğu müntəzəm olaraq izlənməlidir.	Yeni kapital adekvatlığı tələbləri və Solvency II ilə uyğunluq mütəmadi olaraq izlənməlidir.

Risk əsaslı sığorta nəzarətinin yaradılması və sığortaçıların ödəmə qabiliyyətinin gücləndirilməsi

1.Hesablanmış sığorta haqları

2.İlliyə gətirilmiş HSH

3.30/09/2023 tarixinə olan məlumat

MÜNDƏRİCAT

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı
2024-2026-cı illərdə maliyyə sektorunun inkişaf Strategiyası

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının Strategiya Evi	3
Peşəkar inkişaf və maliyyə bilikləri təşəbbüsləri	5-7
Dayanıqlı maliyyə təşəbbüsləri	9-11
Rəqəmsal maliyyə təşəbbüsləri	13-18
Sığorta sektorunun inkişaf strategiyası	20-28
Kapital bazarlarının inkişaf strategiyası	30-39
Ödəniş sektorunun inkişaf strategiyası	41-46
Bank sektorunun inkişaf strategiyası	48-52

Strategiyanın məqsədləri

	Strateji təşəbbüslər (1-5)				
	Dayanıqlı infrastrukturun yaradılması	Bazara çıxış imkanlarının genişləndirilməsi	İnam və etimadın təmin edilməsi	İnvestisiya alətlərinin çeşidinin artırılması	Risk əsaslı nəzarətin gücləndirilməsi
	1	2	3	4	5
01 Fərdi investorların kapital bazarlarında iştirakının təşviq edilməsi	✓	✓	✓	✓	✓
02 Real sektorun kapital bazarlarından maliyyələşməsinin təşviq edilməsi	✓	✓	✓	✓	✓
03 Xidmətlərin keyfiyyəti, əlçatanlığı və effektivliyinin təmin edilməsi	✓	✓	✓	✓	✓
04 Kapital bazarlarının effektiv və çevik infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi	✓	✓	✓	✓	✓
05 Risk əsaslı nəzarətin və keyfiyyət amillərinin təmin edilmə mexanizmlərinin yaradılması	✓	✓	✓	✓	✓

CM1: Dayanıqlı infrastrukturun yaradılması

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. Bakı Fond Birjasının (BFB) transformasiyası

- BFB-nin təkmil korporativ idarəetmə və informasiya təhlükəsizliyinə, məlumatların ötürülməsinə, geniş imkanlara və səhm və istiqraz emissiyası üçün təkmil əməliyyat sistemində malik olan bir quruma çevrilməsi
- Sifarişlərin sürətli və etibarlı icrasını təmin etmək üçün BFB-nin müasir və təkmil ticarət sistemində malik olmasının təmin edilməsi

B. Milli Depozit Mərkəzinin (MDM) transformasiyası

- MDM-in təkmil korporativ idarəetmə və informasiya təhlükəsizliyinə malik olan, geniş imkanlar təqdim edən və qüsursuz əməliyyat çərçivəsi olan bir quruma çevrilməsi
- MDM-in qiymətli kağızlar üzrə hesablaşmalar və kastodian xidmətlərinin qabaqcıl beynəlxalq təcrübəyə uyğunlaşdırılması
- Reyting agentliklərinin fəaliyyətlərinin tənzimlənməsinin nəzərdən keçirilməsi

C. Mərkəzi Kontragent İnstitutunun (MKİ) yaradılması

- Klirinq və hesablaşma funksiyaları baxımından əsas infrastruktur elementi kimi MKİ-nin yaradılması potensialının qiymətləndirilməsi
- MKİ-nin Qiymətli Kağızlar üzrə Beynəlxalq Komissiyalar Təşkilatı (IOSCO) və Maliyyə Bazarı İnfrastrukturlarının Prinsiplərinə (PFMI) uyğunluğunun təmin edilməsi

D. İnvestorların bazara çıxışı prosesinin təkmilləşdirilməsi

- Müraciət prosesinin rəqəmsallaşdırılması vasitəsilə investorların bazara çıxışı prosesinin təkmilləşdirilməsi

Ölçülə bilən göstəricilər:

- MDM-də fərdi depo hesablarının sayı
- BFB və MDM-də dayanıqlı ticarət və ticarətsonrası infrastrukturun yaradılmasına nail olmaq
- Rəqəmsal vasitələrlə bağlanan əqdlərin cəmi əqdlərdə xüsusi çəkisi

Potensial əsas risklər:

- Kapital bazarlarında dayanıqlı infrastrukturun yaradılması infrastruktur və məlumat ötürülməsini təmin edən maraqlı tərəflərdən asılıdır və bu baxımdan nəzərdə tutulan tədbirlər proqnozlaşdırılan müddətdə həyata keçirilməyə bilər.
- İnfrastrukturun təkmilləşdirilməsi maliyyə vasitəçilərindən ciddi potensial və maliyyə resursları tələb edir və bu resursların olmaması gecikmələrə gətirib çıxara bilər.

CM2: Bazara çıxış imkanlarının genişləndirilməsi 1/2

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. Birbaşa çıxış kanallarının genişləndirilməsi

- Kommersiya banklarının maliyyə vasitəçisi qismində fəaliyyət göstərməyə sövq edilməsi
- Rəqəmsallaşdırmanın, o cümlədən, mobil tətbiq əsaslı ticarətin və fərdi investorlar üçün nəzərdə tutulan ticarət platformalarının təşviq edilməsi

B. Kapital bazarlarına çıxışın təşviq edilməsi

- BFB və maliyyə vasitəçilərinin kapital bazarlarına yeni emitentlərin cəlb edilməsi prosesində iştirakının təmin edilməsi

C. Borc qiymətli kağızlarının emissiyası tələblərinin optimizasiyası

- Borc qiymətli kağızlarının emissiyası ilə bağlı tələblərin mürəkkəblilik və xərcləri azaltmaq baxımından yenidən nəzərdən keçirilməsi
- Korporativ qiymətli kağızların emissiyasına həcm, miqyas, risklər və bizneslərin yetkinliyi baxımından mərhələli yanaşmanın tətbiq edilməsi

D. Emissiya ilə bağlı tənzimləyici proseslərin səmərəliləşdirilməsi

- Qiymətli kağızların qeydiyyatı və yerləşdirilməsi üçün tələb olunan müddətin təhlili və optimizasiyası

Ölçülə bilən göstəricilər:

- MDM-də fərdi depo hesablarının sayı
- İlk Kütləvi Təklifin (İKT) sayı
- Borc Kapital bazarları (BKB) vasitəsilə real sektor müəssisələrinin maliyyələşdirilməsi
- Kapital bazarlarına investisiya etmək üçün tələb olunan orta müddət
- Rəqəmsal vasitələrlə bağlanan əqdlərin xüsusi çəkisi

Potensial əsas risklər:

- Maliyyə təşkilatları istisna olmaqla digər bazar iştirakçılarının o cümlədən emitentlərin Mərkəzi Bankın requlyativ çərçivəsindən kənarında olan şəffaflıq, maliyyə hesabatlığı, korporativ idarəetmə və digər standartlar baxımından hazırlıq səviyyəsi bu strategiyanın uğurlu tətbiqi üçün potensial risk təşkil edə bilər.
- Kommersiya bankları vasitəsilə əlçatanlığın artırılması rəqabət və maliyyələşmə imkanları baxımından bank sektoru ilə kapital bazarları arasında maraqlar münaqişəsinə səbəb ola bilər.
- Yeni emitentlərin kapital bazarlarına cəlb edilməsi emitentlərdən, habelə maliyyə vasitəçiləri və BFB/MDM-dən müvafiq hazırlılıq dərəcəsi tələb edir.

CM2: Bazara çıxış imkanlarının genişləndirilməsi 2/2

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

E. Bizneslərin kapital bazarları vasitəsilə alternativ maliyyələşməsi imkanlarının yaradılması

- Vençur kapital, kraudfandinq platformaları və oxşar vasitələrlə maliyyələşmə imkanlarının təmin edilməsi üçün qanunvericilik çərçivəsinin yaradılması
- Özəl səhm fondlarının və ilkin inkişaf mərhələsində olan şirkətlərin dəstəklənməsi

F. Market-meykinq fəaliyyətlərinin gücləndirilməsi

- Market-meykinq çərçivəsinin gücləndirilməsi və maliyyə təşkilatlarının ikitərəfli kotirovka vasitəsilə likvidliyi təmin etməyə təşviq edilməsi
- Market-meykinq fəaliyyətləri üçün stimulların verilməsinin nəzərdən keçirilməsi (xidmət haqlarının azaldılması, maliyyə stimulları və s.)
- Minimum sifariş həcmi və kotirovka tələbləri də daxil olmaqla xüsusi market-meykinq öhdəliklərinin müəyyən edilməsi

G. Tranzaksiya xərclərinin optimizasiyası

- İnvestorlar üçün tranzaksiya müddəti və xərclərinin optimizasiyasının nəzərdən keçirilməsi
- Müvafiq tənzimləmələrin aparılması üçün bazar şərtlərinin və investor davranışlarının mütəmadi monitorinqi

Ölçülə bilən göstəricilər:

- MDM-də fərdi depo hesablarının sayı
- İlkın Kütləvi Təklifin (İKT) sayı
- Borc Kapital bazarları (BKB) vasitəsilə real sektor müəssisələrinin maliyyələşdirilməsi
- Kapital bazarlarına investisiya etmək üçün tələb olunan orta müddət
- Rəqəmsal vasitələrlə bağlanan əqdlərin xüsusi çəkisi

Potensial əsas risklər:

- Maliyyə təşkilatları istisna olmaqla digər bazar iştirakçılarının o cümlədən emitentlərin Mərkəzi Bankın requlyativ çərçivəsindən kənarında olan şəffaflıq, maliyyə hesabatlığı, korporativ idarəetmə və digər standartlar baxımından hazırlıq səviyyəsi bu strategiyanın uğurlu tətbiqi üçün potensial risk təşkil edə bilər.
- Kommersiya bankları vasitəsilə əlçatanlığın artırılması rəqabət və maliyyələşmə imkanları baxımından bank sektoru ilə kapital bazarları arasında maraqlar münaqişəsinə səbəb ola bilər.
- Yeni emitentlərin kapital bazarlarına cəlb edilməsi emitentlərdən, habelə maliyyə vasitəçiləri və BFB/MDM-dən müvafiq hazırlılıq dərəcəsi tələb edir.

CM3: İnam və etimadın təmin edilməsi 1/2

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. İnvestorların hüquqlarının qorunması çərçivəsinin yaradılması

- Ayrı-ayrı investorları yüksək riskli fəaliyyətlərdən qorumaq məqsədilə «peşəkar investor» anlayışının təqdim edilməsi
- ARMB-nin maliyyə savadlılığı çərçivəsinə müvafiq olaraq potensial dələduzluq və fırıldaqçılıq fəaliyyətləri ilə bağlı məlumatlılıq səviyyəsinin artırılması
- Bazar iştirakçılarının yanlış davranışına qarşı həyata keçirilən tənzimləyici tədbirlərin açıqlanması
- Maliyyə vasitəçilərinin iflası halında investorları qorumaq məqsədilə investor kompensasiyası sxeminin yaradılması
- İstiqrazlara zəmanət mexanizminin təkmilləşdirilməsi imkanlarının öyrənilməsi

B. Anderraytinq prosedurlarının təqdim edilməsi

- Anderraytinq prosedurlarına yenidən baxılması və təkmilləşdirilməsi imkanlarının nəzərdən keçirilməsi
- Emitentin biznesini, daxili qaydalarını, risklərin idarəedilməsini, borc yaxud səhmlərin emissiyası üçün tələb olunan maliyyə hesabatlılığının qiymətləndirilməsi məqsədilə anderrayterlər üçün standartların müəyyən edilməsi

C. Məlumatların açıqlanması standartlarına yenidən baxılması

- İnvestorları vaxtında və düzgün məlumatla təmin etmək üçün emissiyadan əvvəlki və sonrakı dövr üçün məlumatların açıqlanması və hesabatlılıq standartlarının müəyyən edilməsi
- Emissiya prospektinin, maliyyə hesabatlarının və emissiya ilə bağlı digər sənədlərin təsdiq edilməsi/audit yoxlamasının həyata keçirilməsi üzrə tənzimləyici tələblərə yenidən baxılması

1. IOSCO (*International Organization of Securities Commissions*) - *Qiymətli Kağızlar üzrə Beynəlxalq Komissiyalar Təşkilatı*

Ölçülə bilən göstəricilər:

- ARMB-nin keyfiyyət və kəmiyyət meyarları üzrə requlyativ tələbləri
- BFB və MDM-də dayanıqlı ticarət və ticarətsonrası infrastrukturun yaradılması
- Müvafiq beynəlxalq bençmarklara, məsələn IOSCO¹-ya uyğunluq

Potensial əsas risklər:

- İnvestorların hüquqlarının qorunması mexanizmlərinin yaradılması həm bazar iştirakçıları, həm də tənzimləyici qurumlardan vaxt və maliyyə resursları tələb edir.
- Daha ciddi anderraytinq prosedurlarının təqdim edilməsi müvafiq bazar iştirakçılarından risklərin idarə edilməsi funksiyasının əhəmiyyətli transformasiyasını tələb edir.
- Requlyativ çərçivənin izafi sərtləşdirilməsi bazar aktivliyinin və ticarətin azalmasına gətirib çıxara bilər.

CM3: İnam və etimadın təmin edilməsi 2/2

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

D. Şəffaflıq və investora bərabər yanaşmanın təşviq edilməsi

- Bazar iştirakçıları arasında rəqabətin və maliyyə vasitəçiliyinin təşviq edilməsi
- Maliyyə vasitəçilərindən və maliyyə təşkilatlarından bütün investora bərabər davranılmasının və bütün maraqlar münafişəsinin açıqlanmasının tələb edilməsi

E. Bazar iştirakçıları üçün yüksək keyfiyyətli və dolğun məlumatların mövcudluğunun təmin edilməsi

- Kapital bazarı üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatların təmin/dərc edilməsi (məs. investorlar, investor kateqoriyaları üzrə investisiyalar, real vaxtda bazar kotirovkaları və s)
- Investora və maraqlı tərəflərə qərarvermə prosesində istifadə etmələri üçün bazar iştirakçıları haqqında təqdim ediləcək məlumatların müəyyən edilməsi

F. Kapital bazarı üzrə keyfiyyət meyarlarının müəyyən edilməsi və kommunikasiyası

- Bazarda likvidlik durumunu düzgün qiymətləndirmək məqsədilə alış-satış spredi, ticarət həcmi və qiymət volatilliyi kimi bazar üzrə əsas keyfiyyət meyarlarının müəyyən edilərək dərc edilməsi

Ölçülə bilən göstəricilər:

- ARMB-nin keyfiyyət və kəmiyyət meyarları üzrə requlyativ tələbləri
- BFB və MDM-də dayanıqlı ticarət və ticarətsonrası infrastrukturun yaradılması
- Müvafiq beynəlxalq bençmarklara, məsələn IOSCO-ya uyğunluq

Potensial əsas risklər:

- investorların hüquqlarının qorunması mexanizmlərinin yaradılması həm bazar iştirakçıları, həm də tənzimləyici qurumlardan vaxt və maliyyə resursları tələb edir.
- Daha ciddi anderraytinq prosedurlarının təqdim edilməsi müvafiq bazar iştirakçılarından risklərin idarə edilməsi funksiyasının əhəmiyyətli transformasiyasını tələb edir.
- Requlyativ çərçivənin izafi sərtləşdirilməsi bazar aktivliyinin və ticarətin azalmasına gətirib çıxara bilər.

CM4: İnvestisiya alətlərinin çeşidinin artırılması

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. İstiqraz və səhm ticarətinin təşviq edilməsi

- Qiymətli kağızların mövcud emissiya qaydalarının nəzərdən keçirilməsi və yenidən işlənməsi
- Müvafiq maraqlı tərəfləri cəlb etməklə istiqrazların kütləvi təklifi və İKT-lərin təşviq edilməsi

B. Yaşıl və dayanıqlı investisiyaların təşviq edilməsi

- Yaşıl istiqrazların, dayanıqlı istiqrazların və digər ekoloji, sosial və idarəetmə (ESİ) investisiya məhsullarının təşviq edilməsi
- Yaşıl taksonomiyanın və emitentlər üçün verifikasiya standartlarının müəyyən edilməsi

C. İnvestisiya fondlarına dair qanunvericiliyin yenidən işlənməsi

- İnvestisiya fondları ilə bağlı tənzimləyici çərçivənin qabaqcıl təcrübələrə uyğun olaraq yenidən işlənməsi

D. Yeni alətlərlə bağlı hüquqi və tənzimləyici çərçivənin müəyyən edilməsi

- İslam maliyyəsi: sukuk və digər İslam maliyyə məhsulları ilə bağlı hüquqi çərçivənin yaradılması və təşviq edilməsi
- Törəmə maliyyə alətləri: törəmə maliyyə alətləri ilə bağlı tənzimləyici çərçivənin yaradılması
- Sekyuritizasiya: Sekyuritizasiyanın tənzimləyici çərçivəsinin yaradılması və təşviq edilməsi
- Qısa mövqe: qısa mövqe ilə bağlı tənzimləyici çərçivənin təqdim edilməsi

E. Yeni alətlərin təşviq edilməsi

- ARMB-nin peşəkar sertifikatlaşdırma çərçivəsinə müvafiq olaraq yeni alətlərlə bağlı bazar iştirakçıları üçün təlim və seminarların təşkil edilməsi
- ARMB-nin maliyyə savadlılığı çərçivəsinə müvafiq olaraq yeni alətləri potensial investitorlara izah edən qısa, asan anlaşılacaq və sadə təlim materiallarının yaradılması və paylanması

Ölçülə bilən göstəricilər:

- Kapital bazarlarının həcmində qeyri-neft ÜDM-də xüsusi çəkisi
- İlk kütləvi təkliflərin sayı
- Real sektorun BKB vasitəsilə maliyyələşmə həcmi
- Yeni maliyyə alətlərinin sayı

Potensial əsas risklər:

- Maliyyə təşkilatları istisna olmaqla, digər bazar iştirakçılarının o cümlədən emitentlərin Mərkəzi Bankın requlyativ çərçivəsindən kənarında olan şəffaflıq, maliyyə hesabatlığı, korporativ idarəetmə və digər standartlar baxımından hazırlıq səviyyəsi bu strategiyanın uğurlu tətbiqi üçün potensial risk təşkil edə bilər.
- ESİ yaxud sekyuritizasiya kimi alətlərə marağın olmaması bazara mənfi təsir göstərə bilər.
- İstiqraz/səhm emissiyası, xüsusilə yaşıl istiqrazlar və/yaxud sukuk üzrə yeni qanunvericiliyin hazırlanması müxtəlif dövlət orqanlarının aktiv iştirakını tələb edir.

CM5: Nəzarət fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi və gücləndirilməsi 1/2

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. Qiymətli kağızlar bazarı haqqında mövcud qanunun və digər qaydaların nəzərdən keçirilməsi və diaqnostikası

- Kapital bazarları ilə bağlı mövcud qanunvericilik çərçivəsinin qabaqcıl beynəlxalq təcrübələrə uyğun olaraq hərtərəfli diaqnostikasının həyata keçirilməsi
- Kapital və alternativ aktivlərin cəlb edilməsinin innovativ formalarının tənzimləyici çərçivəsinin hazırlanması

B. Yeni risk əsaslı tənzimləmə çərçivəsinin hazırlanması və tətbiqinə nəzarət

- Preventiv və təshih tədbirlərinin görülməsi üçün nəzərdə tutulan və ən azından kapital adekvatlığı qaydaları və məlumatların idarə edilməsi üzrə tələblərlə müəyyən edilən risklərin ölçülməsi prosesinin həyata keçirilməsi
- Hesabatlılıq standartlarının gücləndirilməsi
- Kapital bazarlarına aid kiber təhlükəsizlik qaydalarının müəyyən edilməsi

C. Bazar iştirakçıları üçün korporativ idarəetmə standartlarının hazırlanması və onlara riayət edilməsinə nəzarət

- Kapital bazarı iştirakçılarının icra orqanı, komitələri və kritik funksiyaları (məs. Risklərin idarə edilməsi, daxili audit, və s) və strukturları üzrə tələbləri əks etdirən korporativ idarəetmə tələblərinin müəyyən edilməsi
- Daxili və xarici nəzarət alətləri vasitəsilə monitoringin aparılması

Ölçülə bilən göstəricilər:

- IOSCO prinsiplərinə uyğunluq
- Risk əsaslı nəzarət çərçivəsinin və müvafiq keyfiyyət aspektlərinin əhatə olunması üzrə mexanizmlərin yaradılması və implementasiyası

Potensial əsas risklər:

- Nəzarət tədbirlərinin həyata keçirilməsi proseslərinin mürəkkəbliyi və bununla bağlı çəkiləcək xərclər, həmçinin ciddi korporativ idarəetmə tələbləri bazar iştirakçıları və tənzimləyici qurumlar üçün əlavə iş yükü yarada bilər.
- Maliyyə təşkilatları istisna olmaqla, digər bazar iştirakçılarının, o cümlədən emitentlərin Mərkəzi Bankın requlyativ çərçivəsindən kənarında olan şəffaflıq, maliyyə hesabatlığı, korporativ idarəetmə və digər standartlar baxımından hazırlıq səviyyəsi bu strategiyanın uğurlu tətbiqi üçün potensial risk təşkil edə bilər.

CM5: Nəzarət fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi və gücləndirilməsi 2/2

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

D. Bazar üzrə nəzarətin həyata keçirilməsi

- Hərtərəfli nəzarət planının tərtib edilməsi və nəzarət alətlərinə, məlumat mənbələrinə və təhlil metodlarına (SupTech) yenidən baxılması

E. Sektor üzrə peşəkarlıq səviyyəsinin gücləndirilməsi

- Risklərin və onların aradan qaldırılması yollarının aydın başa düşülməsinin, qaydalara riayət olunmasının və bazarın tamlığının təmin edilməsi məqsədilə bilik bazası, zəruri təcrübə və bacarıqların artırılması

F. IOSCO prinsiplərinə uyğunluğun təmin edilməsi

- IOSCO prinsiplərinə uyğunluğun qiymətləndirilməsi
- Qiymətli kağızlar üzrə hərtərəfli və effektiv normativ-hüquqi bazanın hazırlanması və təşviqi məqsədilə IOSCO prinsiplərinə riayət edilməsi istiqamətində təşəbbüslərin hazırlanması

Ölçülə bilən göstəricilər:

- IOSCO prinsiplərinə uyğunluq
- Risk əsaslı nəzarət çərçivəsinin və müvafiq keyfiyyət aspektlərinin əhatə olunması üzrə mexanizmlərin yaradılması və implementasiyası

Potensial əsas risklər:

- Nəzarət tədbirlərinin həyata keçirilməsi proseslərinin mürəkkəbliyi və bununla bağlı çəkiləcək xərclər, həmçinin ciddi korporativ idarəetmə tələbləri bazar iştirakçıları və tənzimləyici qurumlar üçün əlavə iş yükü yarada bilər.
- Maliyyə təşkilatları istisna olmaqla, digər bazar iştirakçılarının, o cümlədən emitentlərin Mərkəzi Bankın requlyativ çərçivəsindən kənarında olan şəffaflıq, maliyyə hesabatlığı, korporativ idarəetmə və digər standartlar baxımından hazırlıq səviyyəsi bu strategiyanın uğurlu tətbiqi üçün potensial risk təşkil edə bilər.

Ehtimal olunan potensial:		
Maliyyə inklüzivliyi	Əhatəlilik və şaxələndirmə	Səmərəlilik
I. Fərdi investorların kapital bazarlarında iştirakının təşviq edilməsi	II. Real sektorun kapital bazarlarından maliyyələşməsinin təşviq edilməsi	III. Xidmətlərin keyfiyyəti, əlçatanlığı və effektivliyinin təmin edilməsi
<p>>50K Fərdi depo hesablarının sayı, <i>Cari vəziyyət 1K</i></p> <p>>14% Kapital bazarlarının əhatəliliyi, kapital bazarının həcminin qeyri-neft ÜDM-də payı, <i>Cari vəziyyət 10%</i></p>	<p>>1.5 mlrd AZN BKB¹ vasitəsilə real sektor müəssisələrinin maliyyələşdirilməsi , <i>Cari vəziyyət 0.5 mlrd AZN</i></p> <p>>1 İlkin kütləvi təkliflərin sayı, <i>Cari vəziyyət (ilkin kütləvi təklif olmayıb)</i></p>	<p>>70% Rəqəmsal vasitələrlə həyata keçirilən əməliyyatların cəmi əməliyyatlarda payı, <i>Cari vəziyyət 0%</i></p> <p><15 dəq Kapital bazarlarına investisiya etməyə sərf edilən orta vaxt, <i>Cari vəziyyət 1 gün</i></p>
<p>Kapital bazarında fərdi investorların investisiya məbləğinin minimum 1 mlrd AZN-ə çatdırılması <i>Cari vəziyyət 150 mln AZN</i></p>		

ARMB-nin keyfiyyət tələbləri:	
Korporativ idarəetmə və şəffaflıq	Dayanıqlılıq
IV. Kapital bazarlarının effektiv və çevik infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi	V. Risk əsaslı nəzarətin və keyfiyyət amillərinin təmin edilmə mexanizmlərinin yaradılması
<ul style="list-style-type: none"> ✓ BFB² və MDM²-də ticarət və ticarətsonrası dayanıqlı infrastrukturun yaradılmasına nail olmaq ✓ IOSCO prinsiplərinə uyğunluq ✓ Bazar iştirakçıları üçün real vaxt rejimində məlumatların əlçatanlığının təmin edilməsi 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Risk əsaslı nəzarət çərçivəsinin və müvafiq keyfiyyət aspektlərinin əhatə olunması üzrə mexanizmlərin yaradılması və implementasiyası
<p>Risk əsaslı nəzarət çərçivəsinin və müvafiq keyfiyyət aspektlərinin əhatə olunması üzrə mexanizmlərin yaradılması</p>	

1. Borc kapital bazarı

2. Bakı Fond Birjası və Milli Depozit Mərkəzi

MÜNDƏRİCAT

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı
2024-2026-cı illərdə maliyyə sektorunun inkişaf Strategiyası

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının Strategiya Evi	3
Peşəkar inkişaf və maliyyə bilikləri təşəbbüsləri	5-7
Dayanıqlı maliyyə təşəbbüsləri	9-11
Rəqəmsal maliyyə təşəbbüsləri	13-18
Sığorta sektorunun inkişaf strategiyası	20-28
Kapital bazarlarının inkişaf strategiyası	30-39
Ödəniş sektorunun inkişaf strategiyası	41-46
Bank sektorunun inkişaf strategiyası	48-52

Strategiyanın məqsədləri

	Strateji təşəbbüslər (1-3)		
	Milli Ödəniş Sisteminin (MÖS) təkmilləşdirilməsi	ÖXT-lər ¹ üçün əlverişli bazar mühitinin təmin edilməsi	Nəzarət çərçivəsinin formalaşdırılması
	1	2	3
01 Ödəniş xidmətlərinə əlçatanlığın və xidmətlərdən istifadənin artırılması	✓	✓	
02 İnnovativ ödəniş xidmətlərinin genişləndirilməsi		✓	
03 Rəqəmsal ödəniş xidmətlərində səmərəliliyin təmin edilməsi	✓	✓	
04 Ödəniş bazarında idarəetmə, şəffaflıq və rəqabətliyin gücləndirilməsi	✓	✓	✓
05 Ödənişlərin risk əsaslı nəzarətinin yaradılması və təhlükəsizliyinin təmin edilməsi	✓		✓

1. Ödəniş xidməti təchizatçıları

P1: MÖS-ün imkanlarının, davamlılığının və idarəetməsinin təkmilləşdirilməsi 1/2

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. Milli Ödəniş Sisteminin arxitekturasının modernizasiyası

- Kütləvi ödəniş paketlərinin qəbulu və büdcə ödənişlərinin emalı məqsədilə AZIPS¹-in funksional imkanlarının təkmilləşdirilməsi
- AZIPS iştirakçılarının daxili informasiya sistemlərinin təkmilləşdirilmiş sistemin tələblərinə uyğunlaşdırılması
- AZIPS-də qarşılıqlı informasiya mübadiləsi üçün aidiyyəti dövlət qurumlarının daxili sistemlərinin yeni tələblərə uyğunlaşdırılması

B. Hesab əsaslı ani ödənişlərdən istifadənin genişləndirilməsi

- Bankların rəqəmsal bankçılıq həllərinin Ani Ödənişlər Sistemə (AÖS) inteqrasiyasının tam təmin edilməsi
- Banklar tərəfindən təqdim olunan AÖS funksionallıqları üzrə SLA (xidmət səviyyəsi müqaviləsi) tələblərinin hazırlanması
- Fiziki şəxslərarası ödənişlərin AÖS vasitəsilə icrasının təmin edilməsi məqsədilə ödəniş xidməti təchizatçıları ilə əməkdaşlıq edilməsi
- Ani ödənişlərdən istifadəni təşviq etmək məqsədilə ödəniş xidməti təchizatçıları ilə birgə fəaliyyətin təşkili

C. Rəqəmsal ödənişlərin sürətli inkişafını dəstəkləmək məqsədilə MÖS-ün idarəetmə strukturunun yenidən formalaşdırılması

- Mövcud infrastrukturun qiymətləndirilməsinin həyata keçirilməsi
- Hədəflənən arxitektura strukturunun və banklarla birlikdə həyata keçiriləcək potensial xidmətlərin əhatə dairəsinin müəyyən edilməsi
- Sektorun hazırlıq səviyyəsinin müəyyən edilməsi və hədəflənən struktura nail olmaq üçün tədbirlər planının hazırlanması
- İdarəetmə strukturunun müəyyən edilməsi və zəruri tənzimləyici uyğunlaşdırmaların aparılması

Ölçülə bilən göstəricilər:

- Ani ödənişlərin MÖS əməliyyatlarında çəkisi
- Cari hesablardan aparılan müştəri köçürmələrində rəqəmsal bankçılığın çəkisi
- MÖS-ün davamlılığı

Potensial əsas risklər:

- Proqnozlaşdırılan qrafik daxilində yeni tələblərə adaptasiya üçün bəzi iştirakçıların zəruri IT resursları və imkanlarına malik olmaması
- Bankların ödəniş kartlarının təşviqinə yüksək maraq göstərməsi
- Aidiyyəti dövlət qurumlarının ödəniş layihələrinə məhdud marağının və zəif dəstəyinin olması

1. Real Vaxt Rejimində Hesablaşmalar Sistemi

P1: MÖS-ün imkanlarının, davamlılığının və idarəetməsinin təkmilləşdirilməsi 2/2

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

D. Rəqəmsal ödənişlər üzrə xərc səmərəliliyinin təmin edilməsi

- Ödəniş sistemləri üzrə xidmət haqlarının gəlir/xərc komponentləri üzrə təhlil edilməsi
- Xidmət haqlarının beşmark ölkələrlə müqayisəli təhlilinin aparılması
- Kart əsaslı ödəniş alətlərinin emissiya və ekvayrinqi üzrə xərc komponentlərinin müəyyən edilməsi
- İnterçeync tariflərinin xərc komponentləri əsasında hesablanması metodologiyasının müəyyən edilməsi

E. Ölkəxarici ödəniş imkanlarının genişləndirilməsi üçün digər mərkəzi banklarla əməkdaşlıq edilməsi

- Qonşu ölkələrin ani ödəniş sistemləri ilə inteqrasiya imkanlarının qiymətləndirilməsi
- Yerli bazar oyunçuları ilə birlikdə inteqrasiyanın xərc-fayda təhlilinin aparılması
- Təhlil əsasında ölkəxarici ödəniş imkanlarının genişləndirilməsi üzrə tədbirlərin görülməsi

Ölçülə bilən göstəricilər:

- Ani ödənişlərin MÖS əməliyyatlarında çəkisi
- Cari hesablardan aparılan müştəri köçürmələrində rəqəmsal bankçılığın çəkisi

Potensial əsas risklər:

- Banklar tərəfindən xərc komponentlərinin dəqiq klassifikasiyasının aparılmaması
- Müxtəlif ölkələrin ani ödəniş sistemləri üçün fərqli standartların tətbiq edilməsi nəticəsində qarşılıqlı inteqrasiyanın mürəkkəb olması
- Ölkələrin iqtisadi və siyasi maraqlarının qarşılıqlı inteqrasiya üçün uyğun olmaması

P2: Ödəniş xidməti təchizatçıları üçün əlverişli bazar mühitinin təmin edilməsi

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. Ödəniş xidməti təchizatçıları üçün dəstəkləyici ekosistemin yaradılması

- ÖXT-lərin qarşılıqlı fəaliyyət göstərməsini dəstəkləmək məqsədilə API¹ standartları və API şlüzünün yaradılması
- Vasitəçilər (PISP²) və hesab üzrə məlumat xidməti təchizatçıların (AISP³) API şlüzünə inteqrasiya edilməsi
- Qeyri-bank ÖXT-lərlə AÖS, HÖP⁴ və BKM⁵-ə inteqrasiyanın təmin olunması istiqamətində əməkdaşlıq edilməsi

B. Bütün ödəniş xidməti təchizatçılarının dövlət layihələrində iştirakının təşviq edilməsi

- Dövlət büdcəsindən maliyyələşən qurumlar üzrə əmək haqqı ödənişlərinin MÖS vasitəsilə paylanması təmin edilməsi
- Elektron qaimə-fakturaların ödəniş infrastrukturunu vasitəsilə ödənilməsi imkanlarının genişləndirilməsi məqsədilə aidiyyəti dövlət qurumu və ÖXT-lərlə əməkdaşlıq edilməsi
- İctimai nəqliyyatda ÖXT-lərin rəqəmsal ödəniş alətlərinin qəbulu imkanının genişləndirilməsi

C. ÖXT-lər üçün davamlı dəstəyin təmin edilməsi

- Kart sxemlərində iştirak etmək üçün qeyri-bank ÖXT-lərə zəruri dəstəyin göstərilməsi
- Tənzimləyici tələblərə uyğunluğun təmin edilməsi istiqamətində ÖXT-lərə təlim və seminarların təşkili
- Qeyri-bank ÖXT-lərin dövlət layihələrinə banklarla bərabər şərtlərlə cəlb edilməsi üçün aidiyyəti səlahiyyətli orqanlarla əməkdaşlıq edilməsi
- Qeyri-bank ÖXT-lərin ödəniş infrastrukturuna birbaşa çıxışını təmin etmək məqsədilə müvafiq tənzimləyici qaydaların nəzərdən keçirilməsi

1. API (Application Programming Interface) - Tətbiqi proqramlaşdırma interfeysi

2. PISP (Payment Initiation Service Provider) - Vasitəçilik xidməti göstərən ödəniş xidməti təchizatçısı

3. AISP (Account Information Service Provider) - Hesab üzrə məlumat xidməti təchizatçısı

4. Hökumət Ödəniş Portalı

5. Banklararası Kart Mərkəzi

Ölçülə bilən göstəricilər:

- Pərakəndə ticarət dövriyyəsində nağdsız ödənişlərin çəkisi
- Kart əməliyyatlarında nağdsız ödənişlərin çəkisi

Potensial əsas risklər:

- Aidiyyəti dövlət qurumlarının ödəniş layihələrinə məhdud marağının və zəif dəstəyinin olması
- İri bazar iştirakçılarının öz müştəriləri ilə bağlı məlumatları qeyri-bank ÖXT-lərlə bölüşməyə maraqsız olması
- Böyük bazar oyunçularının müəyyən layihələrdə digər iştirakçılarla birgə əməkdaşlığa maraqlı olmaması
- API standartlarına uyğunlaşmada və API şlüzünə inteqrasiya prosesində çətinliklərin olması
- Bəzi banklar və qeyri-bank ÖXT-lərin dövlət layihələrində iştirakı üçün yetərli imkan və resurslarının olmaması

P3: Beynəlxalq standartlar və prinsiplərə uyğun nəzarət çərçivəsinin yaradılması

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. Risk əsaslı nəzarət çərçivəsinin yaradılması

- Ödəniş və e-pul təşkilatları, ödəniş sistemi operatorlarının fəaliyyəti üzrə normativ-hüquqi bazanın formalaşdırılması
- Ödəniş alətlərindən istifadə üzrə qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi
- Ödəniş agentlərinin fəaliyyəti üzrə qaydaların hazırlanması
- Lisenziyalaşdırma prosedurunun rəqəmsal kanallar vasitəsilə təmin edilməsi imkanının yaradılması
- Yerində və məsafədən aparılan nəzarət prosesinin səmərəliliyinin artırılması və müasir nəzarət texnologiyalarının tətbiqi üçün müvafiq alətlərin hazırlanması

B. MÖS üzrə nəzarət yanaşmasının təkmilləşdirilməsi

- Cari nəzarət çərçivəsinin yenidən formalaşdırılması və nəzarətin miqyasının müəyyən edilməsi
- MÖS komponentlərinin beynəlxalq prinsiplər əsasında qiymətləndirilməsinin təmin edilməsi
- Sistem əhəmiyyətli iştirakçıların fəvqəladə hallar zamanı fəaliyyətinin davamlılığı və əməliyyat etibarlılığının qiymətləndirilməsi
- Ödəniş infrastrukturunun davamlı fəaliyyətini təmin etmək üçün müxtəlif ssenarilər əsasında stress testlərin aparılması

C. Fırıldaqqılıq hallarının idarə edilməsinin təkmilləşdirilməsi

- Fırıldaqqılıq halları üzrə hesabatların qabaqcıl ölkə təcrübələrinə uyğunlaşdırılması
- Əhalinin fıırıldaqqılıq halları haqqında məlumatlılığının artırılması məqsədilə ölkə miqyaslı tədbirlərin həyata keçirilməsi

D. Ödənişlər üzrə gücləndirilmiş müştəri autentifikasiyasının (SCA)¹ tətbiq edilməsi

- SCA-nın tətbiqi üçün texniki standartların hazırlanması
- SCA-nın tətbiqi üzrə keçid dövrlərinin müəyyən edilməsi
- SCA-nın tətbiqinə nəzarətin həyata keçirilməsi

1. SCA (Strong Customer Authentication) - Gücləndirilmiş müştəri autentifikasiyası

Ölçülə bilən göstəricilər:

- MÖS-ün davamlılığı

Potensial əsas risklər:

- Bazarda informasiya təhlükəsizliyi üzrə adekvat bilik və bacarıqlara malik insan resurslarının qənaətbəxş səviyyədə olmaması
- Ödəniş təşkilatlarının və elektron pul təşkilatlarının yeni tənzimləmə tələblərinə uyğunlaşması üçün yetərli imkan və resurslara malik olmaması
- ÖXT-lərin yeni təhlükəsizlik tələblərinə vaxtında adaptasiyası üçün yetərli İT resurslarına malik olmaması

Ehtimal olunan potensial:		
Maliyyə inklüzivliyi	Əhatəlilik və şaxələndirmə	Səmərəlilik
I. Ödəniş xidmətlərinə elçətanlığın və xidmətlərdən istifadənin artırılması	II. İnnovativ ödəniş xidmətlərinin genişləndirilməsi	III. Rəqəmsal ödəniş xidmətlərində səmərəliyinin təmin edilməsi
<p>>25% Ani ödənişlərin MÖS əməliyyatlarında çəkisi, <i>Cari vəziyyət 0.39%</i></p> <p>>70% Kart əməliyyatlarında nağdsız ödənişlərin çəkisi, <i>Cari vəziyyət 55%</i></p>	<p>>40% Pərakəndə ticarət dövriyyəsində nağdsız ödənişlərin çəkisi, <i>Cari vəziyyət 21.1%</i></p> <p>“Açıq şəbəkə” Dövlət büdcəsindən maliyyələşən qurumlar üzrə əmək haqqı ödənişi layihələrinə cəlb edilmiş bankların sayı, <i>Cari vəziyyət 2 bank (qapalı şəbəkə)</i></p>	<p>>90% Cari hesablardan aparılan müştəri köçürmələrində rəqəmsal bankçılığın çəkisi, <i>Cari vəziyyət 80%</i></p>
<p>Adambaşına düşən orta illik nağdsız əməliyyat sayının minimum 200-ə çatdırılması, <i>Cari vəziyyət 93</i></p>		

ARMB-nin keyfiyyət tələbləri:	
İdarəetmə və şəffaflıq	Dayanıqlılıq
IV. Ödəniş bazarında idarəetmə, şəffaflıq və rəqəbətliyin gücləndirilməsi	V. Ödənişlərin risk əsaslı nəzarətinin yaradılması və təhlükəsizliyinin təmin edilməsi
<p>✓ Qeyri-bank ÖXT-lər üçün risk əsaslı nəzarət çərçivəsi</p> <p>>99.9% MÖS-ün davamlılığı, <i>Cari vəziyyət 99.9%</i></p>	<p>✓ Ödənişlərin gücləndirilmiş müştəri autentifikasiyası tələblərinə uyğunluğu</p> <p>✓ Maliyyə Bazarları İnfrastrukturunun Prinsipləri (PFMI) standartlarına uyğunluq</p>
<p>Ödəniş xidməti təchizatçıları üzrə risk əsaslı nəzarət çərçivəsinin yaradılması və ödənişlərin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi</p>	

MÜNDƏRİCAT

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı
2024-2026-cı illərdə maliyyə sektorunun inkişaf Strategiyası

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının Strategiya Evi	3
Peşəkar inkişaf və maliyyə bilikləri təşəbbüsləri	5-7
Dayanıqlı maliyyə təşəbbüsləri	9-11
Rəqəmsal maliyyə təşəbbüsləri	13-18
Sığorta sektorunun inkişaf strategiyası	20-28
Kapital bazarlarının inkişaf strategiyası	30-39
Ödəniş sektorunun inkişaf strategiyası	41-46
Bank sektorunun inkişaf strategiyası	48-52

Strategiyanın məqsədləri

	Strateji təşəbbüslər (1-3)		
	Bazarın genişləndirilməsi 1	BOKT-lərin inkişaf etdirilməsi 2	Tənzimləmə və nəzarət çərçivəsinin modernizasiyası 3
01 Bank sektorunda dayanıqlı inkişafın dəstəklənməsi	✓	✓	✓
02 Əlverişli və məsuliyyətli bank xidmətlərinin genişləndirilməsi	✓	✓	✓
03 Bank sektorunda səmərəlilik təşəbbüslərinin təşviq edilməsi	✓	✓	✓
04 Bank sektorunda korporativ idarəetmə, şəffaflıq və rəqabətliyin gücləndirilməsi	✓	✓	✓
05 Risk əsaslı proporsional tənzimləmə və nəzarətin gücləndirilməsi	✓	✓	✓

1. Bank sektoru dedikdə banklar və digər kredit təşkilatları, məs., bank olmayan kredit təşkilatları (BOKT), lizinq, faktoring müəssisələri və kredit ittifaqları nəzərdə tutulur.

B1: Bazarın genişləndirilməsi

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. Alternativ maliyyələşdirmə alətlərinin tətbiq imkanlarının araşdırılması

- Layihə və sindikatlaşdırılmış maliyyələşdirmənin tətbiq imkanlarının araşdırılması
- Dövlət-özəl tərəfdaşlığının tətbiq imkanlarının araşdırılması
- Mikro, kiçik və orta ölçülü müəssisələrə xüsusi diqqət yetirməklə kənd təsərrüfatı şirkətlərinin maliyyələşdirilmə imkanlarının genişləndirilməsi
- Lizing (maliyyə icarəsi) və faktoring əməliyyatları üçün maliyyələşdirmə imkanlarının genişləndirilməsi
- Ticarət, elektron qaimə-faktura, dövriyyə kapitalı və aktiv əsaslı kreditləşmə ilə bağlı əməliyyatlar üçün maliyyələşdirmə imkanlarının genişləndirilməsi
- Rəqəmsal və qısamüddətli təminatlı kreditlərlə bağlı tətbiq imkanlarının araşdırılması
- Xüsusi tənzimləmə rejimi çərçivəsi daxilində hədəf məhsullarla bağlı bazarın potensialının araşdırılması (məs., İslam bankçılığı, rəqəmsal kreditləşmə və s.)

B. Müvafiq hüquqi və tənzimləyici mexanizmlərin hazırlanması

- Hazırkı qanunvericiliyin alternativ maliyyələşdirmə alətlərinə uyğunlaşdırılması
- Alternativ maliyyələşdirmə alətləri üçün müvafiq tənzimləyici mexanizmlərin yaradılması və uyğunlaşdırılması
- Tənzimləyici mexanizmlərin qəbul edilməsini yönləndirmək və metodoloji dəstəyi təmin etmək məqsədilə dövlət orqanları və maliyyə təşkilatları ilə əməkdaşlıq edilməsi

C. İnfrastruktur dəstəyi imkanlarının araşdırılması

- Yeni rəqəmsal məhsullar üçün rəqəmsal infrastruktur və perspektivlərin inkişafı məqsədilə imkanların araşdırılması
- Banklar arasında ortaq xidmətlər (shared services) və resurslardan effektiv istifadə imkanlarının araşdırılması
- Əsas diqqəti risklərin idarə edilməsi, maliyyə hesabatlılığı, qarantiyalar, İT və kiber təhlükəsizliyə yetirməklə texniki təcrübəni dəstəkləmək üçün peşəkar sertifikatlaşdırmanın inkişaf etdirilməsi

Ölçülə bilən göstəricilər:

- Biznes kreditlərinin qeyri-neft ÜDM-də çəkisi
- Xərc/gəlir əmsalı

Potensial əsas risklər:

- Müəyyən alternativ bank məhsullarının implementasiyası mürəkkəb və/yaxud məsrəfli hesab edilə bilər.
- Bazar iştirakçılarının müəyyən növ yeni məhsullar (məs., İslam bankçılığı) haqqında məhdud məlumatlılığı səbəbindən onlara tələbat aşağı ola bilər.
- Sertifikatlaşdırma tələblərinə uyğunsuzluq yüksək riskli sahələri əhatə etmək üçün aşağı keyfiyyətli texniki təcrübə ilə nəticələndirə bilər.

B2: Bank olmayan kredit təşkilatlarının (BOKT) inkişaf etdirilməsi

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. Dayanıqlı mikro-maliyyə və BOKT modelləri üçün potensialı araşdırmaq

- Özünüməşğulluq, mikro və kiçik sahibkarlıq subyektlərinə fokuslanmış yeni mikro-maliyyə modelinin qəbul edilməsi
- BOKT-lərin institusional potensialının gücləndirilməsi
- Qabaqcıl təcrübələrə müvafiq olaraq kredit ittifaqı biznes modellərinin təkmilləşdirilməsinin dəstəklənməsi

B. Hüquqi və tənzimləyici mexanizmlərin qəbul edilməsi

- BOKT-lər, kredit ittifaqları və kredit kooperativləri haqqında hazırkı qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsinin nəzərdən keçirilməsi
- Risklərin idarə edilməsi, korporativ idarəetmə və digər normativ tələblərin hazırlanması
- BOKT-lər, kredit ittifaqları və kredit kooperativləri üçün istehlakçı hüquqlarının qorunması çərçivəsinin gücləndirilməsi

C. Maliyyələşdirmə mənbələrinin diversifikasiyası

- BOKT-lər və mikro-maliyyə təşkilatları üzrə alternativ maliyyələşdirmə mənbələri üçün imkanların genişləndirilməsinin nəzərdən keçirilməsi
- BOKT-lər və mikro-maliyyə təşkilatlarının müxtəlif inkişaf fondları tərəfindən təklif edilən maliyyələşdirmə proqramlarında payı və iştirakının artırılması imkanlarının nəzərdən keçirilməsi

Ölçülə bilən göstəricilər:

- Krediti olan müəssisələrin çəkisi
- BOKT aktivlərinin həcmnin qeyri-neft ÜDM-də çəkisi

Potensial əsas risklər:

- BOKT və kredit ittifaqlarında struktur dəyişikliklərinin aparılmasının məsrəfli və mürəkkəb olması implementasiya üçün əlavə resurslar tələb edə bilər.
- Təşəbbüslərin implementasiyası üçün müxtəlif maraqlı tərəflər, o cümlədən digər dövlət orqanları müvafiq səviyyədə dəstək göstərməyə bilər.

B3: Tənzimləmə və nəzarət çərçivəsinin modernizasiyası

Necə nail olunacaq:

Strateji təşəbbüslərdən irəli gələn fəaliyyətlər

A. Prudensial nəzarət çərçivəsinin təkmilləşdirilməsi

- Prudensial nəzarət çərçivəsinə və korporativ idarəetmə tələblərini gücləndirmək məqsədilə bank nəzarəti çərçivəsinin Bazel Əsas Prinsiplərinə uyğunluq səviyyəsinin artırılması, kapital strukturunun və likvidlik tələblərinin Basel III standartlarına tam uyğunlaşdırılması
- Stress-test və bərpa planlaşdırması ilə bağlı tələblərin modernizasiyası
- Aktivlərin təsnifləşdirilməsi və ehtiyatların yaradılmasına BMHS¹ yanaşmasının tətbiqinin nəzərdən keçirilməsi
- ICAAP²/ILAAP³ implementasiyası üzrə tələblərin hazırlanması və banklara dəstək
- Bank tənzimləməsinin implementasiyasında proporsionallıq yanaşmasının tətbiqi

B. Risk əsaslı və konsolidasiya edilmiş tənzimləmə və nəzarət çərçivəsinin qəbulu

- Risk əsaslı tənzimləmə və nəzarət üzrə məqbul modelin müəyyən edilməsi və pilot banklarda müvafiq alət və modellərin testləşdirilməsi
- Risk əsaslı tənzimləmə və nəzarət modelinə müvafiq olaraq nəzarət proseslərinin modernizasiyası
- Konsolidasiya edilmiş tənzimləmə və nəzarət üzrə məqbul yanaşmanın hazırlanması

C. Nəzarət informasiya sisteminin (“SupTech”) implementasiyası

- Mövcud informasiya sistemlərinin diaqnostikası və nəzarət fəaliyyətlərində informasiya ehtiyaclarının qiymətləndirilməsi
- “SupTech” imkanlarının qiymətləndirilməsi və onun effektiv implementasiyasını təmin edən texniki tələblərin formalaşdırılması

D. Bank rezolyusiyası çərçivəsinin təkmilləşdirilməsi

- Bank rezolyusiyası üzrə qanunvericilik və normativ çərçivənin təkmilləşdirilməsi üzrə təkliflərin hazırlanması
- Banklarda effektiv rezolyusiya planlaşdırmasının təmin edilməsi

Ölçülə bilən göstəricilər:

- Prudensial, nəzarət, AML⁴ və digər nəzarət və bank rezolyusiyası çərçivələrində standartlara uyğunluq səviyyəsi
- Risk əsaslı tənzimləmə və nəzarət çərçivəsinin qəbul edilmə səviyyəsi
- Konsolidasiya edilmiş nəzarət çərçivəsinin qəbul edilmə səviyyəsi

Potensial əsas risklər:

- Bazarda tələb olunan bilik və bacarıq səviyyəsinə malik mütəxəssislərin məhdud təklifinin olması səbəbindən yuxarıda qeyd edilmiş çərçivələrin vaxtında və effektiv implementasiya edilə bilməməsi riski

1. *Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartları*

2. *ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) - Daxili kapital adekvatlığının qiymətləndirilməsi prosesi*

3. *ILAAP (Internal Liquidity Adequacy Assessment Process) - Daxili likvidlik adekvatlığının qiymətləndirilməsi prosesi*

4. *AML (Anti-Money Laundering) - Çirkli pulların yuyulmasına qarşı mübarizə*

Bank sektorunun inkişaf strategiyası 2024-2026

Aşağıdakılara nail olmaq:

Ehtimal olunan potensial:

Maliyyə inklüzivliyi	Əhatəlilik və şaxələndirmə	Səmərəlilik
I. Bank sektorunda dayanıqlı inkişafın dəstəklənməsi	II. Əlverişli və məsuliyyətli bank xidmətlərinin genişləndirilməsi	III. Bank sistemində səmərəlilik təşəbbüslərinin təşviq edilməsi
>85% Bank xidmətləri ilə təmin edilmiş əhalinin yetkin əhaliyə nisbəti, <i>Cari vəziyyət 68%</i>	>2.7% Yetkin əhali arasında əmanətçilərin çəkisi, <i>Cari vəziyyət 1.4%</i>	<40% Xərc/gəlir əmsalı, <i>Cari vəziyyət ~ 49%</i> (orta göstərici)

Biznes kreditlərinin məbləğinin minimum 16.5 mlrd AZN-ə çatdırılması, cari vəziyyət AZN 12.4 mlrd

ARMB-nin keyfiyyət tələbləri:

Korporativ idarəetmə və şəffaflıq	Dayanıqlılıq
IV. Bank sektorunda korporativ idarəetmə, şəffaflıq və rəqabətliyin gücləndirilməsi	V. Risk əsaslı proporsional tənzimləmə və nəzarətin gücləndirilməsi
✓ SupTech-ə keçid	✓ Bazel əsas prinsiplərinə uyğunluq
✓ Risk əsaslı tənzimləmə və nəzarət çərçivəsinin tələblərinə uyğunluq	
✓ Kapital, likvidlik, korporativ idarəetmə və digər normativ tələblərə uyğunluğu təmin etmək məqsədilə bank sektorunun risk əsaslı tənzimləmə və nəzarət çərçivəsinə keçidi	

Risk əsaslı proporsional tənzimləmə və nəzarətin gücləndirilməsi

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
MƏRKƏZİ BANKI